

પરમપુજ્ય ભક્ત રામજી મહારાજનું હંક

જીવન ચરિત્ર

રોશન સામે, રામજી મંદિર-કલોલ (ગુજરાત)

લખનાર તથા છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર:

સંત ગોવિંદરામ

બ્રહ્મવિદ્યાસ, આત્મદર્શન, ગોવિંદ ચેતામણી, ગોવિંદ વાણીવિદ્યાસ,
વિગેરે પુસ્તકોના રચનાર.

રામમંદિરનિવાસી, કલોલ (ગુજરાત).

ધી ગુજરાત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ શાહ સોમાલાલ મંગલદાસે
છાપ્યું. પાંચકુના, આર રસ્તા-અમદાવાદ.

આવૃત્તિ પહેલી.

સંવત ૧૯૮૭.

પ્રત ૨૫૦.

સન ૧૯૩૧.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાત કોપીરાઈટ વિભાગ]

અનક્રમાંક

૧૬૧૬૮

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ

શ્રીમદ્ મહાભારતું ૭૫૫૫૨૨૨

વિષય

૬ : ૩

પરમપુજ્ય ભક્ત રામજી મહારાજનું દુકા

~~જીવન ચરિત્ર.~~

રેશન ગ્રામે, રામજી મંદિર-કુલાલ (ગુજરાત).

~~વર્ણનાર તથા છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર:~~

સંત ગોવિંદરામ

બ્રહ્મવિદ્યાસ, આત્મદર્શન, ગોવિંદ ચેતામણી, ગોવિંદ વાળીવિદ્યાસ,
વિગેદે પુસ્તકાના રચનાર.

~~રામમંદિરનિવાસી, કુલાલ (ગુજરાત).~~

ધી ગુજરાત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શાહ સેમાલાલ મંગળદાસે
છાપ્યું. ડૉ. પાંચજુલા, ચાર રસ્તા-અમદાવાદ.

આવૃત્તિ પહેલી.

પ્રત ૨૫૦.

સંવત ૧૯૮૭.

સન ૧૯૩૧.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૯૧૫

સાખી.

મેં મારી ફેડી છે, તું તારી હવે ફેડ;
ગોવિંદ ભવજીભો મટે, સર્વે ઝઘડા છાડ.
અધ્ધા કે રહેમાન કહો, કૃષ્ણ કહો કે કાન;
ગોવિંદ એક જાણ્યા વિના, ન થાય પ્રેમ પિછાન.
કહેવાનું સર્વે કહ્યું, હવે કહેવાનું કંઈ નાંય;
ગોવિંદ પ્રેમનગરમાં, રહો શાન્તિમાં ત્યાંય.
શાસ્ત્ર જોઈ થાકી ગયો, ન્યારી પ્રેમનગરની વાટ;
ગોવિંદ મુરતા શબ્દે મળે, મળે અગમ અઘાટ.

શ્રી ગણેશાય નમઃ
પરમપુજ્ય મહાત્મા રામજી મહારાજનું દુક
જીવનચરિત્ર.

ગુજરાતના કલોલ શહેરમાં મહારાજશ્રીનો જન્મ સંવત ૧૯૨૮ ના માગશર સુદ ૩ ને વાર બુધના રોજ થયો હતો. જન્મવંશના વણકર જાતીમાં તેમના પીતાજી નાનજી તથા માતાજી દેવબાઈની અમર કુખેથી પુણ્ય નક્ષત્રમાં જન્મ ધારણ કર્યો હતો.

ગેબીનાથના મંદિરના મહંત અકલસ્વામી પાસેથી દીક્ષા ઉપદેશ લઈ તેમની પાસેથી તત્ત્વયોગાભ્યાસનો લાભ મેળવ્યો. જગત મોહના વિકારો સામે રામભક્તિના મોરચા માંડી હૃદયની તમામ વાસનાઓને ભૂસમણ્ણુત કરી જળમાં વસવા છતાં જેમ કમળપત્ર પાણીથી અલગ રહે છે, એમ તેમણે સંસારના યોગાનમાં વસી જગતની તમામ લાલસાઓને દુર દૂગાવી ભક્તિની મીઠી પ્રેમ વાસનાનું સેવન કરવા માંડ્યું. તેઓ હંમેશાં શીતળ શાન્ત અને ગંભીરપણે સદા આનંદમાં જ રહે છે. તેઓશ્રી કહે છે કે ચંદનનો ધર્મ બળીને પણ સુવાસન ફેલાવવાનો છે. વળી રામ રચિત ચંદ્ર, સૂર્ય, પવન, પાણી, પૃથ્વી, આકાશ અને અગ્ની વિગેરે કેટલું સહી જન સમાજની વિના મુલે સેવા કરી રહ્યા છે.

જનસમાજની કસોટી એ આશ્વત નથી પણ ધર્મ છે. અને ધર્મ કાળે આ જીવન છે. પછી નિંદા અને સ્તુતિનો મલીન સ્પર્શ આ દેવી આત્માને કેમ થઈ શકે. એમની દિવ્ય ઉપદેશની મધુર વાણી સંસારના બળ્યા જળ્યા અનેક માયીક જીવોને એમના સત્ય જ્ઞાનની મીઠી છાયામાં આનંદ, આરામ અને શાંતી મળે છે. એમની ભક્તિનો અલૌકિક પ્રભાવ આખા ગુજરાત કાઠીઆવાડ અને મારવાડ વિગેરે શહેરોમાં પડ્યો. એમની અમૃતતુલ્ય વાણીનું

શ્રવણ કરવા તથા દર્શને તથા બાધા આખડીઓ છોડાવવા અવાર નવાર ધણા હરીજનો આવે છે. અને તેમના જ્ઞાન તથા અનુભવનો લાભ સમાજને મળે છે. એમનું રામમંદિર સંત સમાગમનું મુખ્ય સ્થળ હોઈ ત્યાં હમેશાં ભજન કિર્તન અને પ્રભુ ભક્તિના જયનાદો થાય છે અને ધણા ઉંચા કોમના પુરુષો આવી હરીભજન તથા સત્સંગનો લાભ લે છે. તેમને હોકા ખીડીનું કોઈ જાતનું વ્યસન નથી. દિવસમાં એકજ વાર તેઓ જમે છે. ખપ પુરતુજ બોલનારા અને સદા આનંદ મસ્તમાં રમી રહેલા, ભજનનાનંદની પ્રેમ લહેરીની ખુમારીઓથી ભરપુર જોવામાં આવે છે. રામજી મહારાજે પોતાના જીવનનો બધો વખત પ્રભુ શ્રીરામની ભક્તિમાં અને પરમાર્થ કરી લોકોને ઉપદેશદ્વારા સત્ય માર્ગે દોરવામાં વીતાવ્યો છે.

એમના દેહની રંગેરંગમાં રામભક્તિની મીઠી ધુન છે. રાત દિવસ એમને શ્રીરામનીજ યાદ આવ્યા કરે છે. બેસતાં ઉઠતાં હરેક પળે ને હરેક વખતે શ્રીરામનોજ જાપ જમ્યા કરે છે. એમની ભક્તિ બીની આંખો સૌનું હૃદય ઠારી સંસારના ત્રિવિધ તાપો ભુલાવી શાન્તીનું સિંચન કરાવે છે. હાલના સમયના જગતના ઇતિહાસમાં આવા વીરલા મહાત્મા ભાગ્યેજ જડશે. દર વરસે બાદરવા વદી ૧૧ મોટો મેળો ભરાય છે. એ વખતે ધણા દુરના માણસો આવી સંત સમાગમનો લાભ ગુજરાતની ધણી ખરી ભક્ત હરીજન મંડળીઓ લે છે અને મેળા વખતે તથા હરહમેશાં જે આવે તેને અતિથી સત્કાર કરી ભોજનની સેવા થાય છે. એમનો તીર્થો પ્રત્યે ધણો પ્રેમ હોવાથી એવી કોઈ ભાગ્યેજ જગ્યા હશે કે જ્યાં રામજી મહારાજનો પુનિત પગ ન પડ્યો હોય. કેટલાકને વૃદ્ધ અવસ્થામાં સંતતીના લાભ થયા છે. અને ભુત પ્રેત વળગાડ વગેરે ટેક લેવાથી નાશ પામે છે. ધણા દુઃખી હાલતના માણસોનાં આર્થિક દુઃખ નાશ પામ્યાના ધણા દાખલા જાણ્યા છે. સંવત ૧૯૮૪ ના બાદ-

રવાના અગીઆરશના મેળાની રાત્રે સંત હરીજનોના હૈયાં ભક્તિ રસમાં તરખોળ થઇ રહ્યાં હતાં ત્યાં તો આકાશ મંડપમાંથી કેસરનાં છાંટણાં દેવલોકોએ શરૂ કર્યાં. આગે બી ચમત્કારથી સૌ રામના ઔલોકિક કળાના ગુણ ગાત્ર લાગ્યા અને તેજ સાલમાં રણજે પધારેલા તે વખતે માનસરોવરમાં આ પાળથી સામી પાળ સુધી હજારો માણસોને દેખતાં પાણી ઉપર લુગડાં પલાળ્યા સિવાય બહાર નીકળ્યા હતા. તેજ અરસામાં સોમા નામનો બાળક ૧૦ વરસની ઉમરનો એજ સરોવરમાં ડુબી જઇ મૃત્યુ વશ થયેલો, તેને માથે હાથ ફેરવી તરતજ ચેતન કર્યો. પાળ ઉપર પહેરણુના ગજવામાંથી રૂપીયાનું ભરેલું પાકીટ કે.છએ સવારમાં ફાઠી લીધેલું તે બપોર પછી ગજવામાં બુએ છે તો તમામ રૂપીયા સુધાં પાકીટ ગજવામાં બેવામાં આવ્યું. આવા આવા અનેક દાખલાઓ તેઓશ્રીના જનસમાજની જાણમાં છે. છતાં તેઓ શ્રીની આરા નહિ છતાં આ ચાર જન-હિતાર્થે લખ્યા છે. તેઓશ્રી સમભાવ અને સમ દષ્ટીવાળા હોઇ કોઇથી રહિત અને સર્વ જીવોનું બલુ ચાહનારા પ્રેમાનંદી છે.

મહારાજશ્રીનાં ભંડારી હરખુઆઇ પણ ધર આગળ જે સંત સાધુ બ્રાહ્મણ અતીથી વિગેરે જે આવે તેને ખાંડ, ઘી ચોખાના ભોજનથી સત્કાર કરે છે. તેઓ પણ સદા આનંદીઅને સર્વ પ્રત્યે પ્રેમ અને આધીનતાના ભાવથી ચાહનારાં એક મહાદેવી રૂપ છે. સંવત ૧૯૮૩માં ગોવિંદરામને ભેખની દીક્ષા આપી પોતાના મુખ્ય સેવક તરીકે જાહેર કરેલો છે અને તેઓ પોતાના જ્ઞાન તથા અનુભવનો લાભ સમાજને બહાર ગામ તથા મંદિરમાં આવતા હરિજનોને મળે છે.

ૐ શાન્તી: શાન્તી: શાન્તી:

સંવત ૧૯૮૪ આશો
શુદ્ધ ૧૫ માણેકદારી.

}

લી. સંત ગોવિંદરામ.

દાહરો.

- દેવભૂમી ગુજરાતની, મહરૂપિઓનો દેશ;
એ કલોલ શહેરમાં, ભારે ભક્તિ લેશ. ૧
- રૂઝ ને રળીયામણું, મંદિર ગેળીનાથ;
હાલ સ્વામી ભવાન છે, ધર્મ મુર્તિ હાથ. ૨
- જીવનમુક્ત થઈ ગયા, અકલ સ્વામી આગળ;
ભગવાન સ્વામી બલા હતા, જ્ઞાન ધ્યાનનું બળ. ૩
- અનુભવીને જ્ઞાની છે, શોભે શાન્ત સરૂપ;
સંત રામાના ધામમાં, નિત્ય આનંદ અનુપ. ૪
- ભક્તિ કરે છે ભાવથી, હરી સત સંગ થાય,
ભાદરવે મેળો બલો, નરનારી સૌ ગાય. ૫
- સંત સાધુ હરીજનનાં, અખંડ કિરતન થાય;
ઉપાધીનો અંશ નહિ, આનંદ મંગળ સદાય. ૬
- ધ્રુપ દિવોને આરતી, થાય સાંજ સવાર;
રામજી મહારાજની, બોલો જયજયકાર. ૭
- સતસંગે સુખ ઉપજે, ભાસે બ્રહ્માકાર;
હરીભજન કરવા થકી થાય જય જયકાર. ૮
- સદા સંભારે રામને, હેતે હરી ગુણ ગાય;
પામે ચાર પદારથો, આનંદ હેલી થાય. ૯
- તાપ પાપ તુરત ટળે, રામનામ આધાર;
સર્વે હરીગુરૂસંતની, બોલો જય જયકાર. ૧૦

સતસંગમાં સંભારજો, હરીજનો સૌધામ;
રામગુર પ્રતાપથી, સહુને સીતારામ. ૧૧

ઝોગણી ચોરાશી, વસંત પંચમી મધુભાસ;
કહે ગોવિંદ ગુર પ્રતાપે, ગેબી ગુણ વિદાસ. ૧૧

શ્રી ગણપતિ મંગળાચરણ.

દાહરો.

પ્રથમ નમુ ગણપતિ, જે દયા ભંડાર,
રિદ્ધી સીદ્ધીના નાથજી, વંદુ વારંવાર.
હૃદય કમળે રહેજો સદા, આપો બુદ્ધિ વિશાળ,
હેતે ગુણ ગાવા હરી, લો સેવક સંભાળ.
દાસ પર દયા કરો, ચરણ કમળનો બાળ;
કરજોડી ગોવિંદ કહે, છો ભક્ત પ્રતિપાળ.

ભજન.

ગામ કલોલમાં ધામ રચાયો, છે પ્રતાપ તમારો;
જગ્યા ગેબીની સંતરામજી, પ્રગટ પરચોભાળ્યો— ગામ કલોલમાં.
રામા રૂપે નામ ગુરુનું, ખેલ રમે ચોધારો;
સરવેનાતો એક પીઆલે, કામમાં કર્યો ઉજ્યારો— ગામ કલોલમાં.
અંતર સુઝે તત્વને બુઝે, આંખે શાય અજવાળો;
બહાર દષ્ટા અજગી કરો, ત્યારે તુર નિરંજન ભાળો— ગામ કલોલમાં.
કહે ગોવિંદ ગુરુભજને, તુર નેનુમા પાયો,
મહેર કરી જ્યારે ગુરુદેવે, હેતે હરીગુણ ગાયો— ગામ કલોલમાં.

ભજન.

શોભાવ્યું કલોલ જ્યાં દિપે છે મહારાજરામ;
સતધરમમાં પુરા પ્રેમી છે પરમારથમાં હામ.

સ્વામી શોભાવ્યું કલોલ ધામ.

અનખેતર અખંડ ત્યારે સાધુ પામે વિશ્રામ;
કલોલ ગામમાં ડંકા વાગે, અવાજ પહોંચ્યા ચારે ધામ—સ્વામી.
પંખીઓમાં હંસ શોભે, સરોવર શોભે માન;
વૃક્ષમાં એ ચંદન શોભે એમ સંતોમાં શોભે રામ—સ્વામી.
ગુજરાતમાં એ પ્રસિદ્ધ કલોલ ગામ;
સંત ગોવિંદ બોલીયા, જ્યાં સકળ તીરથ ધામ—સ્વામી શોભાવ્યું.

ગરબી.

ચાલો જઇએ કલોલ સંતરામ છેરે,
જ્યાં હરી ભજ્યાનો મોટો ધામ છે રે— ચાલો જઇએ.
સદા ભજન કિર્તન થાય છે રે,
અખંડ હરી ગુણ ગવાય છે રે— ચાલો જઇએ.
ભાદરવે ભરપુર મેળો થાય છે રે,
ગોવિંદ મેદની હરી ગુણ ગાય છે રે— ચાલો જઇએ.

ભજન.

કરો તમે કાંઇ ભલાઇ, અંતે સૌ વાત જુડી;
સ્વારથ પુરતી પોક મુકને, કારજ કરવાનું દુઃખ.
ખાધુ પીધું સૌ કેા ભુલે, ધરની નારી ખીજે હુલે— કરો તમે.
માંદો પડે ત્યારે સગાં તેડાવે, આવે ભાઈ ભોજાઇ;
ખાવા પીવાનું પુછતાં નથી, ભીતર દુઃખો થાય— કરો તમે.

હમે તારો રામ ભજજે, હોય એની વાત કરજે;
 ક્રિયા સ્નાન કરાવી કરી, સમશાન જુમી લઈ જાય.
 નારી કહે ન રહો આરો, મનમાં જંખે કોષ સારો—કરો તમે.
 એતી કરી તમે ચાલજો, નથી સંસારમાં સાર;
 હેતે હવે હરી ભજો, મટે તાપ અંગાર.
 રાજ રાણા ગયા હઠી, ગોવિંદ જવું ખાલી મુઠી—કરો તમે.

ભજન.

(જમ કલોલ નમો દુઃખ દેહીનાં મટે—એ રાગ.)

કલોલ રામજી મહારાજ, અવતારી સંત થયા;
 જેનાં ગીતો જગતમાં ગવાય રહ્યાં, અવતારી સંત થયા.
 ધન્ય ધન્ય ભક્તિ એમની, અખંડ રહે આનંદ;
 મોહ મમતા ત્યાગી કરી, ફગાવ્યા ભવ દંડ.
 પ્રભુ ભજનમાં મસ્ત રહ્યા, અવતારી સંત થયા.
 જીવેનું પોષણ કરે, ભજન કરે ભરપૂર;
 આઠે પોર અમલ રહે, અખંડ રહે ચક્ર્યુર.
 ભક્તિ ધુન મચાવી રહ્યા, અવતારી સંત થયા.
 ભક્તિ કરે છે ભાવથી, વાહાલો કયો નથી દામ;
 વણુકર નાત ઉજવળ કરી, પાવન કર્યું કલોલ ગામ.
 કહે ગોવિંદ ભક્તિ જગાવી રહ્યા, અવતારી સંત થયા.

ભજન.

(તારણી વુજથી નથી જુદાઈ—એ રાગ.)

હરી વિના જો કોષ છે તાર, શેનું કરો છો માશ માશ;
 સ્ત્રી પુત્ર ભાઈ ભત્રિજ, સગાં વાહાલા સૌ અહિંરે નાશ—હરિ વિના.

ભાષ્યંધ મિત્રો કુટુંબકબિલો, ફેલી ફેલીને સૌરે ખાનાર;
 ઓચિંતું જમનું આવશે આણું, ત્યારે બધું છે સુજનાર—હરિ વિના.
 વખત વિત્યા પછી હાથ ધસ્યાનું, અંતે આ પિંડ છે પડનાર;
 તેથી તમે કાંઈ બાથુ કરીને રાખો, અવિચળ નામ તમાર—હરી વિના.
 હજીયે ચેતીને જો નહિ ચાલો તો, છેવટ ફુખી થવાનું તેં ધાર્યું;
 કહે ગોવિંદ બજો હરીને, તેથી બધું તાર કામ થનાર—હરી વિના.

રોમ રોમ પ્રેમ રમી રહે, આનંદ હિર ન માય;
 ગોવિંદ એ પ્રેમ ખુમારીમાં, વચન સિદ્ધી થાય.
 સાચા સત ગુરુ જો મળે, દરશાવે દેહાર;
 પોકારી ગોવિંદ કહે, સોહં અક્ષરની પાર.
 હોય બળ નિર્બળ દહે, એ સિદ્ધાનો સિદ્ધ;
 ગોવિંદ એ સંત ચરણમાં રમે, સિદ્ધિઓ નવનિધ.

સાખીઓ.

પરમ જ્ઞાન ગુણાદિ, સૌ આત્મમાં મોજુદ;
 ગોવિંદ આવરણુ ટળે, પ્રગટ થાય એ ખુદ.
 મન કેરા મેલને મંજન, કરે જો કોઈ;
 ગોવિંદ મન નિર્મળ થયે, આત્મ સિદ્ધી હોય.
 મોહ દ્વેષના નાશથી, સામાનાં ઝેર જાય;
 ગોવિંદ સર્પ વાધને, જ્ઞાન્ત દશા એ થાય.
 સત્ય સમતા પ્રભાવ એ, આનંદ છવાઈ જાય;
 ગોવિંદ આસપાસનું, વાતાવરણુ શુદ્ધ થાય.
 શોક દ્વેષ જેને નહિ, કરે નહિ કાંઈ આશ;
 ગોવિંદ એ સંત ચરણમાં, સૌ તિરથનો વાસ.

પુજનથી હરખે નહિ, નિંદાથી નહિ શોક;
 ગોવિંદ બેમાં સમ રહે, વિરલા સાધુ કોક.
 જીતેન્દ્રિયને ક્રોધ જીત સુદમ ભોજન કરનાર;
 ગોવિંદ તાર ટુટે નહિ, પામે સિદ્ધી અપાર.
 ભોગ થકી હરખે નહિ, હાનીથી નહિ શોક;
 તેજ જીતેન્દ્રિય જાણવો, જેને ચૈદ લોક ધ્વિજા નહિ.
 તારક મંત્ર શત શબ્દને, જો સાધે બહુ;
 ગોવિંદ આદ નામ બ્રહ્મ જપે, મળે સિદ્ધીઓ સહુ.
 પ્રણવ સોહં શબ્દ એ, જીભ વિના જપાય;
 ગોવિંદ ખરૂં નામ એ, એથી મુક્તી થાય.
 અષ્ટાદિક સૌ સિદ્ધીઓ, વશ યોગીને થાય;
 ગોવિંદ એ સર્વ તજી ભજને રહે સદાય.
 સપન તુલ્ય ચૈદ લોક એ, જ્ઞાની સિદ્ધી ધમ્જે નાંચ;
 ગોવિંદ માયિક જીવનું, મન રહે સિદ્ધી માંચ.
 સૌ ઘટ પિયુરમે, અણુ ખાલી નહિ કોઇ;
 ગોવિંદ બલહાર દેદારને, જ્યાં પ્રગટ હોય.
 મન જેણે વશ કર્યું, એર દ્વેષ ન થાય;
 ગોવિંદ બલહાર તેહને, એ સાચા સંત રાય.
 સમભાવને શાન્તી, સદા રહે આનંદ;
 ગોવિંદ રહે સંતોષમાં, એ તોડે ભવ કંદ.
 કલેશ કાંઈ થાય નહિ, તરી ગયો સંસાર;
 ગોવિંદ દુઃખા ન મટે, હજી ઘણી છે વાર.
 પશુને પારખ ધાસની, ન હીરાની હોય;
 ગોવિંદ હીરા પારખુ, વિરલા જવેરી કોઇ.

દાવા દુઃખા દુઃખમાં, જગત રહ્યું છે રોષ;
 ગોવિંદ શાન્તી સંતોષમાં, વિરજા રમે કોષ.
 આ મન માર્યા વિના, ન ઇંદ્રિયો વશ થાય;
 ગોવિંદ એ તપ કરે, બધી બળતરા જાય.
 હું મારામાં રમણતા, ન તજે પરનિંદાય;
 ગોવિંદ વડાઇ ન દાખવે, એ સાચ વિરલાય.
 ક્યાં કરણી પુર્વની, ક્યાં કર્મ ગતીનો લેશ;
 ગોવિંદ નિર્વાણ ભાવીની, મટે નહિ એ મેષ.
 મન ગોડા જીદારમે, હરી ઇચ્છા ન હોય;
 ગોવિંદ એવું બને, સપનામાં નહિ કોષ.
 દોડાદોડી ખાલી કરી, મરી જાય સૌ કોષ;
 ગોવિંદ ઝઘડા જીદાનો, પારક દિન હોય.
 સુખમાં ભાગીદાર સા, દુઃખમાં કોષ ન હોય;
 ગોવિંદ ધમાલો જીદની, મેળો છે દિન હોય.
 સૌ દિન સુખમાં ગયા, એક દિન ધણો કઠણ;
 ગોવિંદ અંતે લાજ રહે નહિ, કર હરી રટણ.
 સરપ કેરી દાદમાં, ફક્ત ઝેરનો પાસ;
 ગોવિંદ નેન વેણમાં, માનવને છે વાસ.
 આ મન મંજન કરે, બધી બળતરા જાય;
 ગોવિંદ મેલ મનનો મટે, ઘટમાં દેદાર થાય.
 પ્રેમ ખુમારી નામની, લાસે નહિ સંસાર;
 ગોવિંદ આઠે પોરમાં, ઉતરે નહિ લગાર.
 આખા દિનમાં પળ ધડી, મળે સંતનો સંગ;
 ગોવિંદ પાતક સૌ ટળે, લાગે હરીનો રંગ.

ગુરુમમની ગમ જડે, સૌ ઘટ જુએ એક;
 ગોવિંદ એક જાણ્યા વિના, ફરવા ફેરા અનેક.
 ભિતર ભભકા પ્રેમના, પિયુ ઉપર થાય;
 ગોવિંદ પરચો નામનો, ખીજે આપ્યો ન જાય.
 સતગુરુ અંજન કરે, નેન વેણુ પક્ષટાય;
 ગોવિંદ ગુરુમ એ, વાણીથી વરતાય.
 સતગુરુ અંજન કરે, પડોળ ઉતરી જાય;
 ગોવિંદ કખાટો ઉધડે, અગમ નીગમ થાય.
 પ્રેમ અક્ષર પિયુનો, વિરલા વાંચે સાંધ;
 ગોવિંદ સત શબ્દ એ, લખ્યા વાણીમાં નાંધ.
 રણુંકારની શાન એ, શાસ્ત્ર ભિતરનાંય;
 ગોવિંદ દ્વાદશ આંગળે, લક્ષ લાગે જો ત્યાંય.
 ધન કુટુંબ સગુ નહિ, ન પુત્ર નારી કે કોઈ;
 ગોવિંદ પંથીનો સાથ આ, અંતે દિન આ દોઈ.
 ધન કુટુંબ સગુ નહિ, સગુ નહિ સંસાર;
 ગોવિંદ છેલ્લે રામ સગા, તેને જાવ બલહાર.
 ઝાઝા દિન રહેવું નહિ, મોંઘો માનવ દેહ;
 ગોવિંદ પસતાવું પડે, કર હરીથી રનેહ.
 શરણાગતને તાહરો, સદા છે વિશ્રામ;
 ભકતોનો વિશ્રામ તું, મહેર કરોને શામ.
 સતગુરુએ આપીયો, સત શબ્દ ઉપદેશ;
 ગોવિંદ કૃપા ધણી કરી, મટયો ભવ કલેશ.
 મન વાણી જીતીને, ભજન કરે જો કોઈ;
 ગોવિંદ આ જગતમાં, ખરો સુખી તે હોય.

હરદમ હરી ભાવે બળે, વાર કરો હવે નાંચ;
 ગોવિંદ ધડી પગમાં, ખેલ બની જય કાંઈ.
 ધર તજ્યું તો શું થયું, ન તજ્યો માયા સંગ;
 ગોવિંદ સર્પ તજે કાંચળી, ઝેર તજે ન અંગ.
 મોહ મમતા માર ને, ઇર્ષ્યા ઝેરનો ત્યાગ;
 ગોવિંદ મન જીતને, એ ખરો વિગતરાગ.
 જીવન મરણની દોરાઓ, છે હરીના હાથ;
 ગોવિંદ એ પ્રભુ છોડીને, તું જય કાના સાથ.
 સતસંગ હરી ભજનથી, મટી જય અગ્નિ;
 ગોવિંદ તાપો ટળે, મળે આત્મતું જ્ઞાન.
 રામ રસ તો મુખ અડ્યો, અંતર ઉતર્યો નહિ;
 ગોવિંદ હુંપદ ન મટે, ન કેફ રહે મનમાંહિ.
 આ જગતમાં મારા જેવો, બીજો ભુંડો ન કોઈ;
 ગોવિંદ ગુણ જો પરના, દોષ પોતાના હોય.
 નાગણતું ઝેર ઉતરે, ત્રિયા ઉતરે નહિ;
 ગોવિંદ વિષય ઝેર એ, સતગુર મટાવે સોહિ.
 કાચો પાયો દેહનો, મુકે ફજેતા ફેલ;
 ગોવિંદ પાવે પલકમાં, માથે ખોટો ખેલ.
 નારાયણ હરી ભજનતું, નહિ વાર લગાય;
 ગોવિંદ ધડી પળવારમાં, દેહ રહે કે જાય.
 ભજન વિલંબ ન કિંજીએ, જ્યાં લગી વટમાં શ્વાસ;
 ગોવિંદ ઓચિંતા જવું પડે, દમનો શો વિશ્વાસ.
 આડંબર ગુર થઈ, ન કાંઈ બોધ બતાવે;
 ગોવિંદ ધન કાજ, જીવ ઝાઝા ભરમાવે.

સાચા સાઘ વિરલાઓ, હાલ ફરે લેનાર;
 ગોવિંદ જગત જાણી લે, ન કાંઈ ભલીવાર.
 ધનની ઇચ્છા ન કરે, પરમહંસ છે તેહ;
 ગોવિંદ ધન માંગનાર, જરૂર બીખારી એહ.
 થોડા ધનમાં જીવ રહે, થવું પડે છે સાપ,
 ગોવિંદ તેની શી વલે, જેને ધનનો તાપ.
 ધન ધામ પડ્યાં રહે, ઓચિંતું સૌ જાય;
 ગોવિંદ ભજવા રહિ જાય તો, એ દુઃખ બહુ થાય.

કલેશ કાંઈ થાય નહિ, તરી ગયો સંસાર;
 ગોવિંદ દુઃખ ન મટે, હજી ધણી છે વાર.
 જે ગુણમાં સિંહ વસે, જર્ઘ શકે નહિ કોઈ;
 ગોવિંદ ઝેર ક્રોધ ત્યાં, શાન્તી કદિ ન હોય.
 માનવ દેહ વિના, ખીજ દેહે ન ભજાય;
 ગોવિંદ ખીજ દેહમાં, મોંએ તાળુ દેવાય.
 તાપે તપેલું દેડકું, જળથી શીતળ થાય;
 ગોવિંદ સત સંગતથી, વેર વિરોધ સૌ જાય.
 જમ્યા પછી થાળીની, કશી ગરજ ન રહે;
 ગોવિંદ પ્રભુ ભજી રહ્યા પછી, ન દેહ સદેહ.
 જે અમૃતને પામીયો, છાશ ઇચ્છા ન થાય;
 ગોવિંદ સાકર મળે, ખીલાં કાઠાં ન ખાય.
 અભયાગતને ઓળખી, તેનું કરો પુજન;
 ગોવિંદ હું માર નહિ, એ મોટું નિશાન.
 શ્વાન દુકડા કારણે, ઘર ઘર ઘોઠા ખાય;
 ગોવિંદ ઘડી સુખ કારણે, ભવ ફેરા રહી જાય.

સરવ ધર હરી રમે, એમાં નહિ સંદેહ;
 ગોવિંદ હરી રૂપ જાણીને, સૌમાં કરો સ્નેહ.
 કોઇ જીવને દુભવું, એથી હરી દુભાય;
 ગોવિંદ સન્માનથી, હરી રાજ થાય.
 મૃગ વાસના રહ્યા થકી, ભરતે ધરી દેહ;
 ગોવિંદ તેની શી ગતી, જેને ન હરીમાં સ્નેહ.
 ધનની ઇચ્છા ન કરે, સાચા સાધુ સંત;
 ગોવિંદ સાચા સંતને, સાચુ ધન અનંત.
 એક શ્વાસને જગત ધન, એ ખરાબર થાય;
 ગોવિંદ અમુલ શ્વાસ એ, એળે ચાલ્યો જાય.
 અમુલ આવા શ્વાસથી, જે મોક્ષ ન સધાય;
 ગોવિંદ એકજ શ્વાસથી, હરી દર્શન થાય.
 પરમ મંગળ પવિત્ર એ, નારાયણનું નામ;
 ગોવિંદ સદા સંભારતાં, પામે વૈકુંઠ ધામ.
 ગંગા તો પાતક ધ્રુવે, ચંદ્ર મટાડે તાપ;
 ગોવિંદ સંત સાચા મળે, મટે ભવ સંતાપ.
 સાચા સંતને ભેટતાં, મટે કલેશ ઉપાધ;
 ગોવિંદ પમાડે શાન્તી, એ વિરલા હોય સાધ.
 અડસઠ તિરથ જે કરે, રોજ ગંગામાં નહાય;
 ગોવિંદ આત્મ ચિત્તા, વિના મન મેલ ન જાય.
 સાચો સગો જીવનો, નહિ હરી વિના કોઇ;
 ગોવિંદ પરીવારનો, મેળો છે દિન દોઢ.
 જે જીવો તે નાશ છે, દેહ ધર્યાં સૌ જાય;
 ગોવિંદ તરણું ઝુંપડી, પલ્લમાં જાય વેરાય.

ચાક ફેરે કુંભારનો, એમ દિસે સંસાર;
 ગોવિંદ શાન્તિ સુખ, સંતને જેને રામ આધાર.
 ગેથી તમાશા શુનમાં, વિરલા પામે પાર;
 ગોવિંદ ખીળ જાણો નહિ, ગુરુ વિના એ વિચાર.
 હીરા માણેક તેજના, અખંડ ઝળકે સોધ;
 ગોવિંદ કોઇ જુએ સંતજન ખીળ ન જુએ કોઈ.
 આશા કાંઈ ઇચ્છે નહિ, સદા હરીમાં ચિત્ત;
 ગોવિંદ રહે આનંદમાં, એ સંતની રીત.
 દુઝા કાંઈ કરે નહિ, સદા બજનમાં પ્રિત;
 ગોવિંદ રહે સંતોષમાં, સાચા સંતની રીત.
 સત વચન વાણી વદે, ચાહે સૌનું હિત;
 ગોવિંદ સમ ભાવ રહે, સાચા સંતની રીત.
 અખંડ રહે આનંદમાં, ન કરે કાંઈ આશ;
 ગોવિંદ તિથિ આશા કરે, ક્યારે આવે દાસ.
 ધનની ઇચ્છા ન કરે, ખરો ધનપતિ તેહ;
 ગોવિંદ ધન માગનાર, જરૂર લીખારી એહ.

કુંડલીયા રેખતા,

૧

પરમ જ્ઞાન સૌ સિદ્ધિઓ, આત્મમાં મોજુદ;
 અવિદ્યા આવરણ ટળે પ્રકટ થાય એ ખુદ.
 દાવા દુઝ્યા દુખમાં, જગત રહ્યું છે રોષ;
 સદા શાન્તિ સંતોષમાં, વિરલા રમે કોઈ.
 વિરલા રમે કોઈ, ન કરે કાંઈ આશ;
 ગોવિંદ એ સંત ચરણમાં, સૌ તિથિનો વાસ.

૨.

આ મન માર્યા વિના, ન ઇદ્રિયો વશ થાય;
 એ તપ પ્રેમે કરે, બધી બળતરા જાય.
 મન કરા મેલને, મંજન કરે જો કોઈ;
 આ મન નિર્મળ થયે, આત્મ સિદ્ધી હોય.
 આત્મ સિદ્ધી હોય, મોહ દેશ ન થાય;
 ગોવિંદ બલહાર તેહને, એ સાચા સંતરાય.

૩

સરવ ઘટ હરી રમે, એમાં નહિ સંદેહ;
 સરવ હરી રૂપ જાણીને, સૌમાં કરો સ્નેહ.
 કોઈ જીવને દુઃખવું, એથી હરી દુઃખાય;
 આવકાર સતકારથી, હરી રાજી થાય.
 હરી રાજી થાય, કદિ નિંદા કરો ન કોઈ;
 ગોવિંદ માન આપતાં, હરી સનમાન હોય.

૪

એક શ્વાસને જગત ધન, એ બરાબર થાય;
 એવો અમુલ શ્વાસ એ, એજે ચાલ્યો જાય.
 છેલા એકજ શ્વાસમાં, થાય પ્રેમ પ્રકાશ;
 થાય ધણો અકસોસ એ, કરે વિષયમાં નાશ.
 કરે વિષયમાં નાશ, જો મોક્ષ ન સધાય;
 ગોવિંદ એકજ શ્વાસથી, હરી દર્શન થાય.

૫

રહે સદા આનંદમાં, એ સંતની રીત;
 આશા અવર ધચ્છે નહિ, સદા હરીમાં ચિત.
 દુખ્યા કંઈ કરે નહિ, સદા ભજનમાં પ્રિત;
 રહે શાન્તી સંતોષમાં, સાચા સંતની રીત.
 સાચા સંતની રીત, વઢે સત વચન;
 ગોવિંદ ક્રોધ વ્યાપે નહિ, વશ કર્યું છે મન.

૬

શોક ચિંતાને ભય તજી, એથી રહેવું રહિત;
 મોહ વેર દ્વેષ તજી, સૌનું ચાહવું રહિત.
 શોક ચિંતાને ભય એ, બીજાને ન થાય;
 એવું વર્તન ચાહવું, સંત એ કહેવાય.
 સંત એ કહેવાય, સંત નિર્ભય હોય;
 ગોવિંદ એ દોષો તજે, વિરલા સાધુ કોષ.

૭

વાણી વર્તન નિર્મળા, પ્રેમ આનંદી હોય;
 જોતાં તો હરદાં ઠરે, એવા સંતો કોષ.
 સંત શોધ્યા ના મળે, ફરે અવર અપાર;
 વિરલા સાચા સંત એ, મળે જો એકજ વાર.
 મળે જો એકજ વાર, અગમની ગમ થાય;
 ગોવિંદ પ્રેમ નગરમાં, સુરતા રહે સદાય.

પ્રભાતિયાં ૩૦.

જાગને જીવ તું-હૃદ આળસ તજી, હજી ઉંધ તને કેમ આવે;
 સોડ તાણી શું સુવે-સમય તો જાય છે, એ સમજ હજી કેમ નાવે.

હજી હરી ન ભજ્યા-ભજન વિના વહિ ગયા દિન ઝાઝા;
માતા ભારે મરી-વિચારને કર જરી, હવે મુક ન રામ માઝા.
આયુષ્ય વહિ ગયું-હરી ભજન ન થયું, હરી નામને ઝટ ભજને;
કહે ગોવિંદ અવસર વહિ જાય છે, દાવા ઉપાધીઓ સર્વે તજને.

પ્રભાતિયું ૩૧.

આયુષ્ય ઓધું થઇ ગયું, વખત સૌ ગયો વિતી;
હજી ક્યાં સુધી ઉંઘશો, આગળ છે ભારે ભીતી.
મોઘો માનવ દેહ પામી, પાળી નહિ ધરમ રીતી;
આ રે કાયા કુંભ કાચો, મન ઈંદ્રિયો લો છતી.
ચારે ખાણુ ફર્યો ઘણો, ફેરો સફળ ન કર્યો;
આવ્યા તે ન આવ્યા જેવા, ખાલી મનુષ્યા દેહ ધર્યો.
તાણા વાણુ મુકી દેને, વિચારોને કર જરી;
આ અમુલ્ય દેહ તારો, નાવે તો ફરી ફરી.
આ માનવ દેહથી, મળે મોક્ષ ખારી ખરી;
કહે ગોવિંદ હરી ભજો, જતાં વાર ન લાગે જરી.

આ દયાળુ નાથને, તું ભજી લે ભાવે કરી;
વખત વિતી જાય છે, આ બાજી તો નાવે ફરી. આ દયાળુ નાથને
લઇ તો કાંઇ જવું નહિ, ધણા લીધા ભાર ભરી;
કોડ પુરા ન થાય કોઇના, મમતા સૌ રહી જાય ખરી. આ દયાળુ નાથને.
અંતકાળે રહુ રહે, તેનો વિચાર કર જરી;
આગળ ભારે દુઃખ આવે, મનમાં તું રહે ડરી. આ દયાળુ નાથને.
હરીના દરબારમાં, હિસાબ લે જરી જરી;
જોઇ વિચારી ચાલજે, ખજર તેની રાખ ખરી. આ દયાળુ નાથને.
કદિ નવરાઇ ન મળી, ઘડી ન ખેઠો ઠરી;
કહે ગોવિંદ હરી ભુલતાં, વિચાર કાંઇ નાવે જરી. આ દયાળુ નાથને.

દોહરા.

ત્રણ દેહ ત્રણ અવસ્થા, એ રહિત પરાવાર;
ગોવિંદ ચોથું પદ તુરીયા, મન વાણીની પાર.
જોવા સરીખી વાત એ, કહેવા સરખી નાંહિ;
ગોવિંદ મુનમાં મળ, સમજ રહે મન માંહિ.

ચોથા પદનો ભેદ એ, તત્ત્વવેત્તાનું જ્ઞાન;
ગોવિંદ નામ રૂપ ગુણ રહિત, રણકારની શ્વાન.
રણકારની શ્વાનમાં, ઝણકારની જોત;
ગોવિંદ મરજીવા જીએ, લાલનકો લાજ ગોત.
મુળ દ્વારા બાંધીએ, પવન ચડે ગગન;
ગોવિંદ તુરત સુરતથી, જોઈશે જોત રતન.

એક માસ સાત દિન, જપે અંજપા જાય;
ગોવિંદ તાર તુટે નહિ, પ્રગટ થાય પ્રતાપ.
જ્યાં સુધી જીવને પુરો, પ્રભુ પ્રેમ ન થાય;
ગોવિંદ દેહ બંધનથી, કદિ મુક્ત ન થાય.

રાત દિન હરિ રટે જો, ધમ્જાઓ મટી જાય;
ગોવિંદ છેલી ધડીએ, કાળ લય ન થાય.

ધમ્જાઓ વિષય તરફ, જો મનની થાય;
ગોવિંદ વિચારો થાય તેમ ન એ કહેવાય.

ધન પુત્ર પરીવારમાં, આસક્તી જે થાય;
ગોવિંદ મન બંધનમાં રહે, એ માયા કહેવાય.
હું માઈ આવરણ મટે, કાંઈ બંધન ન થાય;
ગોવિંદ હરીમાં લપટાય તો, ભવ કલેશો જાય.

અંતકાળે સગાં વાહલાં, ઘેરો ધાલી વિંટાય;
 ગોવિંદ વિકટ દુઃખ એ, હરી ભજો સદાય.
 માતપિતા કોનાં નહિ, નહિ પ્રીયા અને બાળ;
 ગોવિંદ સગા વહાલાં એ, જીદી સહ જન્મજ.
 પશુ પક્ષી બીજ દેહમાં, ધણાં કુટુંબ પરીવાર;
 ગોવિંદ એ સંબંધમાં, ન રહ્યો કાંઈ વિચાર.
 પુર્વભવ પરીવારને, પોતે કંઈ જાતિમાં દેહ;
 ગોવિંદ યોગ બળથી, જણાય ઉપાધી એહ.
 ભલુ બુર પ્રતિબિંબ તો, દર્પણમાં દેખાય;
 ગોવિંદ તેમ જ્ઞાનીને, મોહ દ્રેષ ન થાય.
 અસત્ય ને અપશબ્દ તો, કઠોર વચન તજાય;
 ગોવિંદ વાણીમાં દોષો નહિ, મહામુનિ કહેવાય.
 બંધાય લોહ લાકડથી, કદિ છુટી જાય;
 ગોવિંદ બંધાય દારાધનમાં, કદિ છુટો ન થાય.
 વનમાં કદિ જાય પશુ, મન વશ ન થાય;
 ગોવિંદ મન વશ ન થયું, ધરમાં છે સદાય.
 ધરમાં સદા જો રહે, જો મન વશ થાય;
 ગોવિંદ મન વશ રહે, વનમાં છે સદાય.
 વન રહે કે ધર રહે, જો મન જીતાય;
 ગોવિંદ મન વશ ન કરે, ધર ત્યાગે થું થાય.
 ગુરુ ઉધતા હોય તો, ઉંધ ચેલાની ન જાય;
 ગોવિંદ જગતા ગુરુ મળે, પછી ઉંધ ન થાય.
 કાંઈ પુત્રવાન હોય, કાંઈ ધનવાન હોય;
 ગોવિંદ હરી દરબારમાં, કામ આવે નહિ કાંઈ.

છેવટ સગુ કોઇ નહિ, દેહ સગો ન થાય;
 ગોવિંદ છેવટ હરી વિના, સૌ આત્માં જાય.
 જગત જેમાં રમી રહ્યું, તેથી જગરત થાય;
 ગોવિંદ સપન સંસારમાં, જગે કોઇ વિરલાય.
 ટાણું હરી બજવા તણું, માનવ દેહ વહિ જાય;
 ગોવિંદ બાવે બજ તું, પછી પસ્તાવો થાય.
 એ દિન ગામ જવું હોય તોય, ઘર નહિ મુકાય;
 ગોવિંદ માયા મમતા, ઘરની છેલ્લે નહિ છોડાય.

“ શ્રી સંત ગોવિંદરામની ઉપદેશ વાણી. ”

સગુણ ઉપદેશ.

સાખી.

સત્સંગ હરી બજનથી, મટી જાય અજ્ઞાન;	
ગોવિંદ સર્વ તાપો ટળે, મળે શાન્તીનું જ્ઞાન.	૧
ગંગા તો પાપો ધુવે, ચંદ્ર મટાડે તાપ;	
ગોવિંદ સંત સાચા મળે, મટે બવ સંતાપ.	૨.
સાચા સંતને ભેટતાં, મટે કલેશ ઉપાધ;	
ગોવિંદ પમાડે શાન્તી, એ વિરલા હોય સાધ.	૩
ધન સુત દારા દેહને, સર્વે ખોટાં માન;	
ગોવિંદ એ મુકી જવું, જાય નામ નિશાન.	૪
અધડા જુઠા પરવારીને, મરે ન કોઇ;	
ગોવિંદ તરણાં ઝુંપડી, પલમાં ઉડે સોઇ.	૫

અડસદ તિરથ જે કરે, નિત્ય ગંગામાં નહાય;
 ગોવિંદ આત્મચિંત્યા વિના, મન મેલ ન જાય. ૬
 સાચો સગો જીવનો, નહિ હરી વિના કોઇ;
 ગોવિંદ પરિવારનો, મેળો છે દિન દોષ. ૭
 જે જીઓ તે નાશ છે, દેહ ધર્યાં સૌ જાય;
 ગોવિંદ ચેતી ચાલજો, રહી જાય મનમાં. ૮

હરીજન હીરલાઓ, આ જગત નાશવંતઃ અને દુઃખથી
 ભરેલું છે; જગતમાં ખરો સુખી સાચા સંત શિવાય બીજા કોઇ
 જણાતા નથી.

જગતનું સુખ એ ખરું સુખ નથી. જગતમાં કોઇ કોઇનું
 કોઇ નથી. જીવનો સાચો સગો અંત કાળે હરી શિવાય બીજું કોઇ
 થાય એમ લાગતું નથી. ધન, સુત, દારા એ ચાર દિવસનાં પંખીના
 મેળાણે છે. તે એક પાણીનો પરપોટો, કાચો ઘડો, કાચનો કુંપો,
 કારમું કુલ, વાદળ છાંયા અને ઝાકળના નિર પ્રમાણે છે. તેના ભરંસે
 રહેવું એ ઓછી મુખાંધ નથી. આ અમુલ્ય મોઘો માનવ દેહ છે.

માનવ દેહ વારંવાર દુર્લભ છે, હે મારા બાપઓ ચેતો ! આ
 અવસર ફરી ફરી મળે તેમ નથી. માથે કાળનું હેડ રોજ ફરે છે.
 આ માટીનું શરીર એક દિન ઓચિંતું એકાએક માટીમાં મળી જશે
 અને અંતકાળે ધણો પસ્તાવો થશે.

પ્રભુનું બજન પ્રભુની ઓળખાણ આ ભવમાં નહિ થાય તો
 પછી બીજા પશુ પંખી વિગેરે દેહોમાં કશું બની શકે તેમ નથી.
 હજી બાજી હાથમાં છે. હરીજનો ! આયુષ્ય તો પાણીના પુરની
 માફક વહિ જાય છે. અને મોહ મમતા ને કોડ કોઇના પુરા થયા
 નથી ને થવાના પણ નથી.

જીવવું થોડું, મમતા ઘણી, ઉપાધી પાર વિનાની. આ દેહનો જીવજ સગો થતો નથી. તો પછી સ્ત્રી, પુત્ર, સગાં વાહલાં એ સગાં શેનાં થાય ? કોઈ કહે પુત્રવાન છું, કોઈ કહે ધનવાન છું, કોઈ કહે આખરવાન છું પરંતુ વારંટ આવે વિલા મોંઢે એકલા જવું પડશે. અને કરેલા કામોનો ખદ્દો ભોગવેજ છુટકો છે, જેને તમે વળગી રહ્યા છો એ તમારાં થવાનાં નથી; અને એક દિન ઓચિંતું એકા-એક જવું પડશે તે વખતે ધરની મોહ મમતા છોડવી ઘણી કઠણ થઈ પડશે.

ખરી રીતે તો આ જગતનો સર્વે સંબંધ, સ્વાર્થ પુરતો, ઉપર ચોટીયો અને જીઠો સંબંધ છે. માટે તમે તમારું બહું ચાહતા હો તો પ્રભુની ભક્તિ કરો. નહિ તો ગાંઠની મુઠી ગુમાવી જશો ને લખ-ચોરાશીનું લફરું માથે આવી પડશે.

પુન્ય, પાપ, અધર્મ, અન્યાય એમાં ઘેરાં, છોકરાં ભાગીદાર થવાનાં નથી. એ લક્ષમાં રાખવા જેવી વાત છે. અહિંનું સર્વે અહિં પડ્યું રહેશે ને માથે પાપના ભારા લઈ જવાના છે. તે વિચાર તો કરવાના જેવો છે. માટે ખટકો રાખીને આ ધડીથી પુરા પ્રેમથી પ્રભુ ઉપર તાલાવેલી લગાવીને ભજન અને કાંઈક લલાઈ અને સુકૃત કમાઈ કરી લો. જ્યાંથી નવા નવા અનુભવો મળે, શાન્તી મળે, જીવ ઠરે, પોતાનાં દુઃખો ભુલી જવાય એવા સત્સંગનો લાભ જેમના તરફથી મળે, તેજ સાચા સંત કહેવાય છે. જગતમાં ચંદન શિતળ ગણાય છે. પણ ચંદન કરતાં એ ચંદ્રમા વધારે શિતળ છે. પણ એ સર્વેથી વધારે શિતળ સાચા સંતોની સંગત છે. ઠંડું હર શાન્તીઃ શાન્તીઃ શાન્તીઃ.

સંત ગોવિંદરામ.

નિર્ગુણ ઉપદેશ વાણી.

સાખી.

અડે ખુમારી પ્રેમની, મન મેલ ટળી જાય;
ગોવિંદ ભભકા પ્રેમના, પિયુ ઉપર થાય.
પ્રેમ પિયુ પર ઉપજે, થાય પિયુની પ્યાસ;
ગોવિંદ સુખ વિલાસની, ન કરે કાંઈ આશ.
લાગે વિરહની વેદના, પિયુ મળવાની હોય;
ગોવિંદ રામ રામ પિયુ રટે તાર દુટે ન સોય.

હાહરે.

જ્યાં જ્યાં દ્રષ્ટા પડે, તેનો કર અભાવ;
વૈભવ ચૈદે લોકના, તેનો ન કર ભાવ.
અમુલ્ય વૈરાગ્યની, શાન્તીમાં રહે ચિત;
કીડીથી ખસા લગી, સર્વે દેખ અનિત.
સર્વે સંકલ્પ ત્યાગીને, લક્ષ લાગે નિશાન;
ગોવિંદ ક્રોધ ત્યાગતો, તુર્ત થાય પિછાન.

સાખી.

ધિરજ શાન્તી રાખીને, સહન કરે તે સંત;
ગોવિંદ કદિ વ્યાપે નહિ, તે કહિએ ભગવંત.
ક્રોધ જેને વ્યાપે નહિ, તેને કાળ ન ખાય;
ગોવિંદ કાળ જે જીતીયો, તે પ્રેમ પદ સદાય.
ધન દેખુ સમાન છે, શોક ક્રોધ ન હોય;
ગોવિંદ એવા સાધને, સર્વે સિદ્ધી હોય.

બ્રહ્મ સત્ય, જગત મિથ્યા એટલે જ્ઞાની વિતરાગીઓને ત્રણે કાળમાં જગતજનથી જ્યાં જ્યાં દ્રષ્ટીથી દેખાય છે તે સર્વે નાશ છે. એટલે “દ્રષ્ટી તે નષ્ટી છે.” છોડ આશા, ચા નિરાશા, તરત તમાશા, એટલે ચૈદ લોકના વિષય સુખની સર્વે ઇચ્છાઓનો ત્યાગ કરનાર હરીરૂપ બ્રહ્મપદને પામે છે. જ્યારે હૃદયની પુરી નિર્મળતા અને યોગતા થાય છે ત્યારે મહાન સિદ્ધીઓ આપો આપ પ્રગટ થાય છે. પ્રાચિન ઋષિ-મુનિઓ, સંત મહાત્માઓ, પવિત્ર અંતઃકરણવાળા અને સત્યનું પાલન કરનારા અને નિર્મળ હૃદયના હોવાથી વચન-સિદ્ધી મહાત્માઓ હતા. જેને માફ તાફ રહ્યું નથી, તથા રાગદ્વેષનો ત્યાગ કરનાર અને તમામ જગત હરીરૂપે જોઈ જેની બ્રહ્મમય અને બ્રહ્માકાર વૃત્તિ થઈ છે, તથા જેના શોક તથા ભય પણ ગયા છે, તેવા યોગેશ્વરોને મારા અનંતવાર નમસ્કાર હો.

જેણે જગતના મોહ અને ઈદ્રિયો ઉપર કાબુ મેળવ્યો છે, અને ઇચ્છાઓ તથા મોહક વાસનાઓ જેણે છોડી દીધી છે, અને જેને સાચા ત્યાગની ધુણી ધખી રહી છે, સુખ દુઃખનો ભેદ ભુલી ગયો છે, અને પોતાનું શું થશે તેનો કદિએ એક ક્ષણ પણ વિચાર કરતો નથી, તેજ વૈરાગ્યની અમુલ્ય શાન્તી ભોગવે છે. દરથને મિથ્યા જાણનાર બ્રહ્મવેત્તાઓ હરખ, શોક, લાભ, નુકશાનમાં સમાન રહે છે.

માનસરોવરમાં રહેનારો હંસ ખાખોચીઆના કાફવવાળા મેલા પાણીની ઇચ્છા નજ કરે. માનવ જીવન પામીને વિષય સુખની તૃષ્ણાને આધિન થઈ જવું, અને કલેશવાળું જીવન ગાળવું એથી બીજી બારે ભુલ કંઈ, તે વિચાર તો કરવા જેવો છે.

જેના રાગદ્વેષ રૂપી ઝેરો હૃદયમાંથી નાશ પામ્યા છે, અને સુખ દુઃખ હરખ-શોકમાં સમાનભાવ અને સમાનદ્રષ્ટી છે, અને જેના ધર્મમાં કાળ વ્યાપે નહિ તેજ મહાત્મા છે:—

મનની અવિદ્યા મટી જાય તેનેજ ખરે ત્યાગ કહેવામાં આવે છે. મન લક્ષમાં લાગી રહે, તેજ ખરે જોગ કહેવાય છે. હરખ, શોક, સુખ દુઃખ, પુન્ય, પાપ, એ જીવને છે. ઈશ્વરપ્રેમ આનંદરૂપ છે. તેને ત્રણ તાપ, આધી વ્યાધી ઉપાધી નથી. કામ, ક્રોધ, લોભ, મદ, ભય, શોક, એ જીવના ધર્મે છે, અંધમોક્ષ મનમાંજ રહેલા છે. માટે મન વશ થાય તો જીવનમુક્ત છે. જે વસ્તુઓ નજરે પડે છે તે સર્વે જીવે છે. શ્લોકઃ—“તૃષ્ણા, ક્ષય, સ્વર્ગપદ, કિમસ્તી, જેને તૃષ્ણાનો નાશ થયો, તે લામ્બોજ સ્વર્ગપદને પામ્યો.” ગત જાય કોઇ અવગત જાય ને વાસના લગી એજ ઉપાય. “ગણ વાસના દ્રષ્ટા સ્ત્રૂળ ઉપરે, ત્યાંલગી તે ઉપજે મરે.” “વાસના લીન થયા પછી દેહ જેમ પર્વત ઉપર વરસે મેહ, ભરાણું નિર તે ઝરી નિસરે, પાછળ ઉમેરો તેમાં કોણુ કરે.” માટે જેની વાસના લય પામી છે, તે જીવતાં જીવનમુક્ત છે, અને દેહ છુટે વિદેહ મુક્ત છે. આત્મજ્ઞાન થયા પછી નાશવંત પદાર્થોનો મોહ રહેતો નથી. સ્ત્રી, પુત્ર, ધન, દેહ વિગેરે નાશવંત હોવાથી જ્ઞાનીને તેથી શોક, કલેશ ન થાય. જે ઇચ્છાઓનો કે કોઇ પણ જાતના સંકલ્પોનો કાયમનો ત્યાગ કરે છે, અને હૃદયમાં અંશ માત્ર પણ કોઇ પણ જાતની ઇચ્છા કે સંકલ્પ નથી ઉઠતો તેવા મહાનુભાવ પરમહંસ વિતરાગી મહાત્માઓને મારા અનંતવાર હાર્દલાવથી નમસ્કાર છે, અને તેઓને બલહાર જાહેરું.

પછી બલે તે બ્રાહ્મણ અંગાળ કે ઇસ્લામ કે ખ્રિસ્તી હોય તેની મને પરવા નથી. સર્વેને બ્રહ્મ રૂપ જોનાર ઉદાર સંત પુરૂષોત્તમ અભેદ હૃદય સુખ દુઃખમાં અને સ્તુતિ નિંદા વખતે પણ સમભાવ અને સમ દષ્ટીથી સદાય સમભાવવાળુજ રહે છે અને તેથી તેમને શોક કે કલેશ નજ થાય તેમ તેમને પુજનથી હરખ પણ થતો નથી.

અનાદિકાળથી શરીર, મન, વાણી, અને તેના વિષયો એ પર વસ્તુ છે. માટે એની સાથેની પ્રિત તોડવાથી હરી સાથે પ્રિત થવાને યોગ્યતા આવશે. પછી હરી સાથે જો પ્રેમ કરશે તો ગુણના ધર રૂપ તમે પોતેજ એ રૂપ થઇ જશો. આ શરીર વાણી અને મન હું નથી અને તેથી એ ત્રણેથી ભોગવાતા વિષયો અમારા નથી એવી સમજ થતાં શરીર અને વિષયોમાં હું અને માંડ એવી ભુક્ષિથી ઉત્પન્ન થતા રાગ દ્વેષો છુટી જશે. અને જે અંશે રાગદ્વેષ છુટતો તે અંશે આત્મા શાન્તીનો અનુભવ કરશે. રાગ દ્વેષ રૂપી મેળ જ્યાં સુધી ન જાય ત્યાં સુધી શુદ્ધ સ્વરૂપનું જ્ઞાન નહિ થાય. ચૈદ બ્રહ્માંડ સુધી જે માયાનાં કાર્ય છે તે સર્વે નાશવંત છે. ધરમાં રહેવા છતાં જે તૃષ્ણા આસક્તીયોથી છુટેલો છે તેજ મુક્ત મહાત્મા છે. ધનથી અમૃતની આશા રાખી શકાય નહિ. સુખ દુઃખનો સંબંધ તત્વજ્ઞાન થયા પછી આત્મામાં રહેતો નથી. વિષયોમાં આસક્તી નહિ રાખવી તેનું નામ જ વૈરાગ્ય અને વિષયો તરફ જતા મનને વારેવારે અટકાવવું તેનું નામ અભ્યાસ:—

જેણે મનના સંકલ્પો તજ્યા નથી તે કદી જોગી થઇ શકે નહિ. મૃત શરીરને જેમ ઈચ્છા દ્વેષ કે સુખ દુઃખ નથી હોતાં તેમ જે દેહ છતાં મૃત સસાન દેહાતિત રહી શકે છે, તે પરમાનંદનું ખરૂં સુખ જાણે છે. જેણે પોતાનું મન જીત્યું છે. માન અપમાન નથી. ટાઢ, તડકો, સુખ દુઃખ સમાન છે, માટી સુવર્ણ સરખાં છે. તે યોગી છે.

જેમ પોપટ જાળમાં આવવાથી બંધાઇ જાય છે તેમ, યોગી પુરૂષ પણ વિષય રૂપી જાળમાં આવવાથી સપડાઈ જાય છે. માટે મોહ ઉત્પન્ન કરનારા પદાર્થોથી દુર રહેવું. વિતરાગી પુરૂષે જગતમાં

કાવે તેમ વર્તવું નહિ. જોણે પોતાનું મન જીત્યું છે, માન અપમાન નથી, ધીરજવાન છે તે સંત છે. એ પ્રેમ રસથી માયામાં તપી રહેલા જીવોની તૃપ્તિ મટાડવા તે મથી રહ્યા છે, જ્યારે સર્વે વિકારો શાન્ત થશે અને મનને પુરી રીતે વશ કરશે ત્યારે પ્રેમ જોતીનાં દર્શન થશે.

માણસ અડસટ્ તિરથ નહાયો હોય તો પણ જ્યાં સુધી મન નિર્મળ ન થયું હોય ત્યાં સુધી સર્વે નકામું છે. કામો કરવાં પણ તેમાં ફળની આશા રાખવી નહિ એટલે તેણે કામ કર્યું તે ન કર્યું કહેવાય. ખરૂં જ્ઞાન તો તેજ છે કે કામો કરવા છતાં તેના ફળની ઇચ્છા ન કરવી. કર્તાપણાનું અભિમાન લેશ માત્ર ન રહે એ છેલ્લી ભુમીકાનો ત્યાગ છે. માટે અહંભાવના ત્યાગને બારે ત્યાગ કહેા છે મનને વશ રાખવું તે બારે તપ કહેવાય છે. ખરૂં રનાન તો મનના મેલ કાઢી નાખવાને જ છે. માટે મન વશ થયું તો સત્રંગાં સાધન મળી ચુક્યાં. એ તો વનમાં રહો કે મનમાં રહો એ બરાબર છે. જો મન વશ કરેલું છે તો સદા વનમાંજ છે એટલે જગતનો ત્યાગ કરેલો છે.

રાગ-ગજલ-તાલધમાલ.

થોડીરેન મુસાફર છે, હવે હરી લજન કરીલે;	
સફળ કરીલે ફેરા, એક દિન વન માંડેરા.	
નહિ કોઇ જગતેરા, થોડી રેન મુસાફર છે—	હવે હરી.
સગાં વાહલાં ને દારા, એ કોઇ નહિ તારા;	
અંતે લાગે એ ખારા, થોડી રેન મુસાફર છે—	હવે હરી.
ધન ધામ સુતને દેહ, એ મુકી જવું સૌ તેહ;	
એ તાર નહિ કોઈ તેહ, થોડી રેન મુસાફર છે—	હવે હરી.

થયુ ઓચિંતા મેમાન, ખેલ ખલકના એ માન;
 જય નામને નિશ્ચાન, થોડી રેન મુસાફર છે— હવે હરી.
 સગાં રૂવે દિન દોષ, થાકી દારા રહે રોષ;
 અંતે જય સારૂ જોષ, થોડી રેન મુસાફર છે— હવે હરી.
 ગોવિંદ ન તાર કોઈ, એક છેવટ હરી હોય;
 પંખી મેળો છે દિન દોષ, થોડી રેન મુસાફર છે— હવે હરી.

રાગ ઉપરનો.

પંખી મેળો છે દિન દોષ, અંતે હરી વિના નહિ દોષ,
 માતને બાર ઉઠાયા, જગતમાં આયાન આયા.
 હજી ગુણુ હરી ન ગાયા, પંખી મેળો છે દિન દોષ— અંતે હરી.
 જ્યારે સંધ્યા વખત થાય, ઝાડે પંખી ભેગાં થાય;
 સવારે સૌ ઉડી જાય, પંખી મેળો છે દિન દોષ— અંતે હરી.
 એવી રીતનો સંસાર, જુઠો કુટુંબ ને પરિવાર;
 જાતાં કાંઈ ન લાગે વાર, પંખી મેળો છે દિન દોષ— અંતે હરી.
 દિન ચારનો ચટકો, છે ધડીનો લટકો;
 ગોવિંદ રાખોને ખટકો, પંખી મેળો છે દિન દોષ— અંતે હરી.

રાગ ઉપરનો.

ન્યારી પ્રેમ નગરની વાટ, રમે પિયુ પરાની પાર—ટ્રેક.
 છેદશે દિશ્વ બરપુર, અખંડ ગેખી વાગે પુર.
 ઝળકે અપાર તુર, ન્યારી પ્રેમ નગરની વાટ— રમે પિયુ.
 જુઓ સુરત લગાય, ધટમાં દેહાર થાય;
 એ લખ્યા નહિ જાય, ન્યારી પ્રેમનગરની વાટ— રમે પિયુ.

હીરા માણુક ઝળકે સોય, સંત વિરલા જુએ કોઇ;
 કશુ પ્રેમ વિના ન હોય, ન્યારી પ્રેમનગરની વાટ— રમે પિયુ.
 સતગુરૂ નીશાન, એ નિશાન ધારાદાન;
 ગોવિંદ રણુકાર નિશાન, ન્યારી પ્રેમ નગરની વાટ— રમે પિયુ.

રાગ ઉપરનો.

કરે ભજન વિલાસ, માન સરનો હંસ—એ ટેક.
 ઘણા સરોવર હોય, તેમાં હંસ ક્યાંઈજ કોઇ.
 શાન્તી પમાડે એ કોઇ, કરે ભજન વિલાસ— માનસરનો હંસ.
 ઘણી ઝાડીનાં વન હોય તેમાં મલીયાગર કોઇ;
 ઝેર જુઝાવે સોય, કરે ભજન વિલાસ— માનસરનો હંસ.
 ગંગા હરે છે પાપ, ચંદ્ર મટાડે તાપ;
 મટે સંતથી સંતાપ, કરે ભજન વિલાસ— માનસરનો હંસ.
 ગોવિંદ મળે ગુરૂરાય, ત્યારે શોક સંતાપ જાય;
 પછી પ્રેમ ખુમારી થાય, કરે ભજન વિલાસ— માનસરનો હંસ.

રાગ ઉપરનો.

શરણે હરીના ગયા પછી હું કેની કર આશ.
 જોઇતુ આપે જરૂર, નિરાશ કરે ન હિર;
 છે ભંડાર ભરપુર, શરણે હરીના ગયા પછી— હું કેની કર આશ.
 કદિ કાંઈ ઇચ્છા થાય, આવી વસ્તુ મળે સદાય;
 એવા છે દયાળુ રાય, શરણે હરીના ગયા પછી— હું કેની કર આશ.
 કોઈ વાતે ચિંતા થાય; તો સંત એ ન કહેવાય;
 એથી સતગુરૂ પતજાય, શરણે હરીના ગયા પછી— હું કેની કર આશ.
 ગોવિંદ કેની કર આશ, પુરે હરી વિશ્વાસ;
 અખંડ વસ્તુ ભરીપાસ, શરણે હરીના ગયા પછી— હું કેની કર આશ.

રાગ ઉપરનો.

મટે જન્મ મરણ ફાંશી, સેવા સતગુરુ દેવ.
 ધ્રુમા સારદાને શિવ, ગુરુ ગુણ ગાય સદિવ;
 થાય જીવનોએ શિવ, માટે જન્મ મરણ ફાંશી— સેવા સતગુરુદેવ.
 સતગુરુ અંજન થાય, વેણુ નેનતો પલટાય;
 એ વાણીથી વરતાય, મટે જન્મ મરણ ફાંશી— સેવા સતગુરુદેવ.
 તિરથ કોટી કોઈ કરે, સદા તિરથમારે કરે;
 તિરથ આત્મ વિના, ન તરે માટે જન્મ મરણ ફાંશી— સેવા સતગુરુ દેવ.
 મળે સતગુરુથી સાર, થાય આત્મ સાક્ષાતકાર;
 જોવિંદ ગુરુ ઉતારે પાર, માટે જન્મ મરણ ફાંશી— સેવા સતગુરુદેવ.

ગરબી.

કાયા કારમુકુલ, માનવ દેહ અમુલ; કેમ હરીને ભુલાય—
 બજન વિના પારે ધડી.
 પડયા રહે સૌ દામ, જરૂર જંગલ મુકામ, કેમ હરીને ભુલાય—
 બજન વિના પારે ધડી.
 જન્મ મરણ જેના હાથ, છેલે જવુ હરીની સાથ, કેમ હરીને ભુલાય—
 બજન વિના પારે ધડી.
 અંતની વેળા કંઈથી કરીલે હરી રટણ, કેમ હરીને ભુલાય—
 બજન વિના પારે ધડી.
 છેલે સંગ ન આવે કોઈ બજે હરીનો રંગ હોય, કેમ હરીને ભુલાય—
 બજન વિના પારે ધડી.
 જોવિંદ કર હરીથી હેત, છેલે થવું પડે ફજેત, કેમ હરીને ભુલાય—
 બજન વિના પારે ધડી.

રાગ ગઝલ.

રૈન મુસાફર ચાલી ગઇ, જવાની નોખત ગાજી રહી;
 ભય કાળનો મોટો, વળે પલ્લમાં મોટો.
 અંતે ખેલ એ મોટો, રૈન મુસાફર ચાલી ગઇ— જવાની નોખત.
 ધન સુતને નારી, જુઠી જગની ચારી;
 હવે છે છેલી આ ખારી, રૈન મુસાફર ચાલી ગઇ— જવાની નોખત.
 ગયો સાથ સંગનો ચાલી, ધમાલો સર્વ આ ઠાલી;
 જવુ એકાએક ચાલી, રૈન મુસાફર ચાલી ગઇ— જવાની નોખત.
 મૃગજળ એ કા'વે, સપન સમ જોવામાં આવે;
 ગોવિંદ સંગ કોઇ નાવે, રૈન મુસાફર ચાલી ગઇ— જવાની નોખત.

રાગ ગઝલ.

ભલે જગત કોઇ ન થાય, મારે છે કામ પરભુથી—એ ટેક.
 સગાં કોઇ નહિ ખેલી, રહ્યો ખેલમાં ખેલી;
 અંતે જવુ સૌ મેલી, ભલે જગત કોઇ ન થાય— મારે છે.
 ગયા રાજને રાણા, ચેતોને સમજી શાણા;
 ભારે છે જમના ધાણા, ભલે જગત કોઈ ન થાય— મારે છે.
 માથે ભારે તે લકર, મુકી દે દાવાતુ કરવુ;
 પછી નહિ પડે કરવુ, ભલે જગત કોઇ ન થાય— મારે છે.
 કાચો કાયાનો પાયો, દોઢી વિષયમાં ધાયો;
 હજી ગુણુ લરી ન ગાયો, ભલે જગત કોઇ ન થાય— મારે છે.
 ખીજી આળને પંપાળ, છે ખેડી સૌ જંજળ;
 ગોવિંદ ભારે કાળની કાળ, ભલે જગત કોઇ ન થાય— મારે છે.

રાગ ઉપરનો.

કર હરીનુ ભજન આયુષ્ય વિતી જાય—એ ટેક.

કાચી માટીની કાયા, જુડો પરિવારને માયા;

હજી હરી હેતન લાયા, કર હરીનુ ભજન— આયુષ્ય વિતી જાય.

ચેતી લેને દિન આ દોષ, નથી કોષ કોષનુ કોષ;

હજી કાંઈ વિચારી જોષ, કર હરીનુ ભજન— આયુષ્ય વિતી જાય.

કાયા માયા ન કેની, દોઝ દોડી દિન ખેની;

ધમાલ તેમાં કરે શેની, કર હરીનુ ભજન— આયુષ્ય વિતી જાય.

માનવ દેહ રતન, હજી કર હરીનુ ભજન;

ગોવિંદ મુકી જવુ એક દિન, કર હરીનુ ભજન—આયુષ્ય વિતીજાય.

રાગ ઉપરનો.

છેલે સાથે નાવે કોઈ, કરોને પ્રેમ પરભુથી—એ ટેક.

ધન પુત્રને નારી, મુકોને મારીને તારી

નથી એ મોક્ષની ખારી, છેલે સાથે નાવે કોઈ—કરોને પ્રેમ પરભુથી.

તજ વાદની વાંસી, ભજ્યા વિનન મટે હાંશી;

ભારે છે ભવની ફાંશી, છેલે સાથે નાવે કોઈ—કરોને પ્રેમ પરભુથી.

નહિ જગ કોઈ તાર, અંતે લાગે જમતાર;

છેલે છે ઘોર અંધાર, છેલે સાથે નાવે કોઈ—કરોને પ્રેમ પરભુથી.

સમજ હજી મન મારા, જુઠાં સુતને દારા;

ગોવિંદ ભારે જમ મારા, છેલે સાથે નાવે કોઈ—કરોને પ્રેમ પરભુથી.

રાગ ઉપરનો.

નહરી વિના રહેવાય, જવુ પ્રેમ નગરની વાટ—એ ટેક.

ઘેરી ખંસી વાગી, માયા મોહનની લાગી;

ભાવત ભવની લાગી ન હરી વિના રહેવાય—જવુ પ્રેમનગરની વાટ.

મધુરી મોરલી વાગી, લાજ લોકની ત્યાગી;
 તાળી હરીની લાગી, ન હરી વિના રહેવાય—જવુ પ્રેમનગરની વાટ.
 જવુ જમનાં તિરે, નહાવુ નિર્મળ નિરે;
 ગાંઠ વળી છે હીરે, ન હરી વિના રહેવાય—જવુ પ્રેમનગરની વાટ.
 ઘોર નિંદ્રાથી જાગી, લેયો હરીની લાગી;
 ભેયો જમની લાગી, ન હરી વિના રહેવાય—જવુ પ્રેમનગરની વાટ.
 કેમ વિસારી મેલી, હરી વિના થઈ ઘેલી;
 નહિ ખીજો મેલી, ન હરી વિના રહેવાય—જવુ પ્રેમનગરની વાટ.
 વિરહ વાયો છે તનમાં, પીયુ કાજ ફરવનમાં;
 ગોવિંદ ભાવે બળુ મનમાં, ન પીયુ વિના રહેવાય—જવુ પ્રેમનગરની વાટ.
 રાગ ઉપરનો.

અગમ અલખરણુકાર, એ સત શબ્દ નીશાન—એ ટેક.
 અધર તખત નિરાધાર, દવા દશ આંગળ પાર;
 ખંડ દશમે દેહાર, અગમ અલખરણુકાર— એ સત શબ્દની.
 ખોલે ખાવન બહાર, વાણી પાર વિચાર;
 રમે પિયુપરાની પાર, અગમ અલખ રણુકાર— એ સત શબ્દની.
 જો હોય પિયુની આશ, કરો શું ન ધુનમાં વાસ;
 ગેખી અખંડ રમે અવિનાશ, અગમ અલખ રણુકાર—એ સત શબ્દની.
 અગમ અગોચર રૂપ, ગેખી રણુકાર સરૂપ;
 કળા સતરમી અરૂપ, અગમ અલખ રણુકાર— એ સત શબ્દની
 નાલી નેને નિરખો ઓછ, ખેલે પ્રેમે અગ્રે કોઈ;
 એ ગેખી તમાસા સોઈ, અગમ અલખ રણુકાર—એ સત શબ્દની
 સોહંગ શિખરે સમાય, અજંપા નાલી જપાય;
 જિન વાદળ વિજે થાય, અગમ અલખ રણુકાર—એ સત શબ્દની.

જોવા સરખુએ નામ, કહેવા સરીખુ નહિ કામ;
ગોવિંદરણુ કારમાં રામ, અમમ અલખરણુકાર—એ સત શબ્દની.

રાગ ઉપરનો.

મહિમા મોટો ધરમ નિજર, અનેક ઉતરીયા ભવપાર—એ ટેક.
પ્રથમ ઉમાને મહાદેવ, લોહર તોરણ ને સુખદેવ;
જેને નિજર ધરમની ટેવ— મહિમા મોટો ધરમ નિજર.
પ્રહ્લાદને હરીચંદ, રતના વળી તારાચંદ;
માન્યો નિજરે આનંદ— મહિમા મોટો ધરમ નિજર.
મારકંડ કૃષ્ણને રામ સીતા રૂપમણી સંત તમામ;
હતો પ્રેમ નિજર ધામ, મહિમા મોટો ધરમ નિજર.
સહદેવ નિકુળ ધર્મ, અરજુનને વળી ભીમ;
ઇંદ્ર નાગને એ નિમ— મહિમા મોટો ધરમ નિજર.
સિદ્ધ ચોરાશી નવનાથ, હ્રમા વિશ્વુનો એમાં હાથ;
નવ જોગેશ્વરનો એ સાથ— મહિમા મોટો ધરમ નિજર.
ગોવિંદ પુજે ગુરુ પાય, પુજતાં પારખ થાય;
જો નિર્મળ મનથી નહાય— મહિમા મોટો ધરમ નિજર.

સાખીયો.

મનતુ માયુ મુંડીએ, કાળ કોધ એકેશ,
ગોવિંદ સત્યે ચાલવું, ગુરુ દેવ ઉપદેશ,
ગુરુ દેવ સાચા મળે, ભવરોગ મટી જાય;
ગોવિંદ જ્ઞાન્તી જ્યાં નહિ, ખીજને શું થાય.
બાળક પાસે મહેતાજી, અંક ધુંટાવા જાય;
ગોવિંદ તેમ જ્ઞાનીએ, ક્રિયા કરવી સદાય.
ચતુર ચેતી ચાલજો, ઓચિંતુ જવુ જરૂર;
ગોવિંદ તરણાં ઝુંપડી, ઉઠી જાય ફરર.

ગાફલ નિંદ્રા છોડને, માથે ભમે છે કાળ;
 ગોવિંદ ઝટ જાગતું, જુડી સહિ જંગળ.
 દાવા ફુગ્યા છોડીદે, નિરદાવે બહુ મોજ;
 ગોવિંદ કંઇક ચાલી ગયા, હજી મુસાફર ખોજ.

અને મન જીત્યું નથી. તેણે કાંઇપણ કર્યું નથી. સર્વેને હરી-
 રૂપ અને હરીને સર્વે રૂપે જોવા, શરીરને શોષવું એ તપ નથી,
 પરંતુ મન અને ઇંદ્રિયો વશ રાખવી, સત્ય ખોલવું, આધીનતા રાખવી
 માન અડાઈ તજવાં એ મહા તપ છે.

ભગવાં વસ્ત્ર, માથાનું મુંડન, એ સંતનાં બહારનાં ચિન્હ છે.
 તે કાંઇ મોક્ષને ઉપયોગી નથી. પરંતુ જગતના કાર્યોથી નિર્લેપ
 રહેવું, આસક્તીઓના બંધનોનો ત્યાગ કરવો, એથીજ સંતની ઉંચી
 કોટીમાં અવાચ છે.

જગતની તમામ વસ્તુઓમાંથી મોહનો ત્યાગ કરવો. હું અને
 મારું એવી વૃત્તિઓનો ત્યાગ કરવાથીજ સત્ય સ્વરૂપનું જ્ઞાન થાય
 છે. મોહપાસમાં બંધાયા વગર જગતનાં રહેવું, બહારથી સંસારી
 રહેવું અને અંતરથી યોગી રહેવું એજ જરૂરનું છે. સ્તુતિ કે નિંદાની
 દરકાર કર્યા વગર જે ખરૂં હોય તે કરવાનો પ્રયાસ કરવો.

સત્ય એ ધર્મ છે. સત્ય એ તપ છે. સત્ય કરતાં ખીજે કાંઈ
 ઉત્તમ ધર્મ નથી. જે ઇચ્છાઓનો ત્યાગ કરે છે તેજ ઉંચી કોટીના
 મહાન સંત છે. અમનિષ્ટ પુરૂષો સૌની પેઠે આંખે જુએ છે, કાને
 સાંભળે છે, પણ તેના વિષયના વિકારોમાં લેપન થતા નથી. તેઓને
 માન અપમાન, હરખ શોક હોતાં નથી. અને અખંડ પરમાનંદમાંજ
 મસ્ત રહેનારા મસ્તાન મહાત્મા હોય છે. આ સંસાર જેમાં મોજ
 કરે છે તેમાં જેઓને રસ પડતો નથી. અને સંસારરૂપી સપનામાંથી
 જાગેલા પુરૂષો તેજ પરમહંસ મહાત્માઓ છે. ઈ શાંતી.

સંત ગોવિંદરામ.

આત્મને પ્રણામ છે, લક્ષણને તિરસ્કાર;
 ગોવિંદ ખોટાં કામને, છે સદા ધિક્કાર.
 ઘણા દિન ભુખ્યો રહે, સિંહ તરણું ન ખાય;
 ગોવિંદ ટેક પાળે પશુ, સાધુ લથડી જાય.
 સંત હરી ભક્ત એ, વૈભાન ખેસી જાય;
 ગોવિંદ પાપી કપટીને, જગ જીવ લપ જાય.
 જે જ્ઞાન જાણ્યા પછી, પ્રેમ ખુમારી થાય;
 ગોવિંદ આનંદ લેરીઆ, શાન્તી રહે સદાય.
 ઈશ્વરની આ સુષ્ટી, દુઃખ હેતુ ન હોય;
 ગોવિંદ મન રચેલી સૃષ્ટી, તેમાં દુઃખ સૌ કોઇ.
 મોહ મમતાની રમત આ, તેમાં સૌ લેપાય;
 ગોવિંદ લેપન થાય નહિ, એ હોય વિરલાય.
 ધન પુત્રને સાધજી, નહિ તાર આ તન;
 ગોવિંદ આંખ ઉઘાડી, ત્યાં લગી આ ધન.
 એક સિંહ વનમાં રહે, એ જાણે સૌ દેશ;
 ગોવિંદ ખીજ જીવો ખહુ રહે. ન જાણે કોઇ લેશ.
 ેષ ન કરવો સાધુએ, દ્વેષે કોઈ દુભાય;
 ગોવિંદ દ્વેષ કરતાં ધ્યાનનો, મહિમા સર્વે જાય.
 સરવ સાથ ચાલી ગયો, હજી મનથી ચેત;
 ગોવિંદ ધમાલો જુકની, કર હરીથી હેત.
 ધનધામ ને સાધજી, સૌ પડી રહે આંધ;
 ગોવિંદ કંઈક ચાલી ગયા, સાથે ગયું ન કાંધ.
 જીવ મુસાફર ચેતજે, રેન ચાલી સૌ જાય;
 ગોવિંદ નોખત વાગી રહી, પલમાં પ્રભાત થાય.

ધડી પછી શું થશે, કરે વરસની વાત;
 ગોવિંદ માથે ભમે, પલમાં થાય ઉત્પાત.
 આગોળો ફૂટ્યા તણો, ભય પામે તે સંત;
 ગોવિંદ ભય પામે કાળનો, ન સાચા મહંત.
 ધનમુતદારા દેહમાં, જ્યાં સુધી છે ભાવ;
 ગોવિંદ ત્યાં સુધી નિત કર્મનો, ન કર અણુભાવ.

સાખીઓ.

સદાય નિર્મળ મનથી, જો હરી ભજય;
 ગોવિંદ પાતક ટળે, હૃદય શાન્તી થાય.
 મનમેલ રાખી કરી, ભજન કરે જો કોઈ;
 ગોવિંદ એ ભજનથી, શાન્તિ કદિ ન હોય.
 નિતી ધર્મથી આલીને, પુન્ય કરે જો કોઈ;
 ગોવિંદ જરા પુન્ય પણ, યશનું ફળ હોય.
 માનવ દેહ પામી કરી, નિતિ ધર્મ : સચવાય;
 ગોવિંદ ભવોભવના, ભારે સંતાપ જાય.
 માનવદેહ પામી કરી, ધર્મ નીતિ ન પળાય;
 ગોવિંદ ખીજા ભવનાં, પુન્ય દૈવત જાય.
 જ્યાં સુધી આપ સ્વરૂપનું, થયું ન હોય જ્ઞાન;
 ગોવિંદ ત્યાં સુધી કરવું પડે, તપ તિર્થ વૃત્તદાન.
 જ્યાં સુધી ન પામીયો, પ્રેમ પદને આપ;
 ગોવિંદ ત્યાં સુધી કરવા પડે, કર્મ વિધીનાં જાય.
 મારૂ તારૂ લાગી રહ્યું, એ જુઠો સહિ દોર;
 ગોવિંદ ઝઘડા જુઠાનો, ખાલી શોર બકોર.

જરા નવરાઈ ન મળે, પળ હિલુ ન રહેવાય;
 ગોવિંદ ધડી શાંતી નહી, છેલે જંજળો જાય.
 ઉપાધી જંજળમાં, ખાલી ખુવાર થાય;
 ગોવિંદ એક દિન ઓચિંતી, જંજળો સહિ જાય.
 દોડદોડી ઉપાધીઓ, અંતે ન આવે કામ;
 ગોવિંદ દોડ જુઠની, હજી હજી લે રામ.
 પ્રેમના એ તત્વ છે, ખમીયાને ઉપકાર;
 ગોવિંદ એ વતંનથી, ઝેર ન રહે આધાર.
 કદિ એવું નચાવવું, જીવખી જો દુભાય;
 ગોવિંદ ખીજ ને દુભતાં, માન મહાત્મ જાય.
 મન જગત હિલુ કરે, પ્રગટ ઉપાધી થાય;
 ગોવિંદ વિચાર આત્મના, મન તે કહેવાય.
 વિકાર સાગરમાં નહિ, સ્વભાવે લહેરો થાય;
 ગોવિંદ નવિકારી આત્મા, વાસના લહેરો જાણાય.
 પરધન નિંદા તજે, સત્ય પાલન થાય;
 ગોવિંદ રાખે આધીનતા, પ્રગટ સત્યા જાણાય.
 વડાઈ કશી ન કરે, સ્તુતિ નિંદા સમાન;
 ગોવિંદ રાખે આધીનતા, સાચા સંત એ માન.
 જીવ રૂપી નોળને, સર્પ રૂપી માયાનો ડંસ થાય;
 ગોવિંદ સતસંજ રૂપી જુટીથી એ, ઝેર ઉતરી જાય.
 માયા રૂપી ઝેરનાં ગેખી, ગોળા તોડવા હોય;
 ગોવિંદ સતસંજ કરો, ઉપાય ખીજો ન કોઈ.
 આત્મદશી ધ્રુમવેતાઓ, જીએ સાંભળે ખાય;
 ગોવિંદ વિષય વિકારમાં, કદિ ન લેપાય.

મનવાણી ઇંદ્રિયો, સહન કરે તે સંત;
 ગોવિંદ સંકલ્પ ત્યાગી શકે, એ સંત મહંત.
 સન્યાસીને વાસના, વૃત્તિ વશ ન થાય;
 ગોવિંદ મન અંકુશે, ન રહે સન્યાસ ન ગણાય.
 વરતીયો વળે નહિ, મનના વિકાર હોય;
 ગોવિંદ સંસાર વૃક્ષને, વળગી રહે એ સોય.
 કરવું કાંઈ રહી જાય તો, એક રામ ભજન;
 ગોવિંદ પ્રભુ ન ભજે, પરતાવો એક દીન.
 કાઈ રીતે ઠેરાઈ નહિ, રાજા હોય કે રાંક;
 ગોવિંદ જન્મળ જુઠની, હજી કરીલે કાંક.
 એક દિન મુકી જવું, ધન પુત્ર પરિવાર,
 ગોવિંદ ચેતી ચાલજે, ન લાગે કાંઈ વાર.
 જોને ભરસો રામનો, હાર કદિ ન થાય;
 ગોવિંદ હરી ભક્તનાં, સુધારે કામ સદાય.

જીવ ઈશ્વરના ભેદ વિષે.

સાખીઓ.

જીવ ઈશ્વરનો ભેદ એ, અગ્નિપાણી તે જીવ;
 ગોવિંદ વાસના ઇચ્છા મટે, તેને જાણો શિવ.
 સાગરથી છુટો થયો, નદિ રૂપે આ જીવ;
 ગોવિંદ જ્ઞાન સાગરને મળે, થાય જીવનો શિવ.
 સરીતા રૂપ ત્યાં સુધી, સાગરમાં ન સમાય.
 ગોવિંદ સાગરમાં મળે, એ રૂપ એ થાય.

નાના બાળકને, માયા આ વરણુ ન હોય;
 ગોવિંદ બાળક ત્યાં સુધી, ધ્રમ રૂપે સોય.
 જ્યારે મોટો થતાં, અજ્ઞાન હું મારાનું થાય;
 ગોવિંદ અવિદ્યા વધે, જીવ રૂપ કહેવાય.

જીવ ઇશ્વર જુદો નથી, બ્રાંતીનો ભાસ થાય;
 ગોવિંદ અગ્નીની કણ્ણીઓ, ઉડી જુદી દેખાય.
 અંગારા ને કણ્ણીયો, ન જુદી કહેવાય;
 ગોવિંદ જીવ ઇશ્વર જુદો, આવરણેથી થાય.

મોહદ્રેષ જેને નહિ, શિવ રૂપ દરેશાય;
 ગોવિંદ તૃણામાં તાણ્યો રહે, જીવ એ કહેવાય.
 નાટકમાં આમણુ વળી, જે ચંડાળનો વેશ;
 ગોવિંદ ખરી રીતે ધ્રમ છે, ફક્ત બ્રાંતીનો લેશ.

દિપકમાં કાજળ બને, તેમાં મેશ ન હોય;
 ગોવિંદ ધુમાડો અગ્નીથી, તેમ દેહથી માયા જણાય.

જેમ છાયામાં દેહ નહિ, પણ દેહથી છાંયા દેખાય;
 ગોવિંદ ધ્રમમાં માયા નહિ, પણ દેહથી પતિત થાય.

મુળ એકજ ધ્રમ છે, અજ્ઞાને જુદુ જણાય;
 ગોવિંદ જગત ધ્રમ રૂપ છે, બ્રાંતીનો ભાસ થાય.

આત્મ અમર છે, દેહ ઘાટ નાશ થાય;
 ગોવિંદ માટી માટીમાં મળે, આત્મ અખંડ સહાય.

જીવનો શીવ થયો, ગયા અનંત કાળ;
 ગોવિંદ મેળવે શીવથી, મળે સંત દયાળ.

સાખીઓ.

કશી ચિંતા ન કરે, સાધુ ને મસ્તાન;
 ગોવિંદ સૌ આવી મળે, સદા રહે શુભતાન.
 કોઇ વાતે ચિંતા કરે, એ સાધુ ન હોય;
 ગોવિંદ ભરૂંસો રામનો, કારજ બગડે તોય.
 જોગી થયો તો શું થયુ, જોગનકી ગમ નહિ;
 ગોવિંદ મન લક્ષે રહે, ખરો જોગી એ સોહિ.
 વાણી વર્તન નિર્મળાં, પ્રેમ આનંદી હોય;
 ગોવિંદ જોતાં હરદાં ઠરે, એવા સતો કોય.
 સંત :શોધ્યા ના મળે, ફરે અવર અપાર;
 ગોવિંદ સાચા સંત એ, મળે એકજ વાર.
 મળે એકજ વાર તેમાં, અગમ નીગમ થાય;
 ગોવિંદ પ્રેમ નગરમાં, સુરતા રહેવાય.
 ધણાં વન હોય પણ, મલીયાગરતો કોઇ;
 ગોવિંદ માન સરોવરે, હસ કાયજ હોય.
 સંત ધણા હોય પણ, શાંતી પમાડે કોઇ;
 ગોવિંદ સંત હંસએ, વિરલા કોકજ હોય.
 પરાના ઉંડાણથી, સત્યવાણી ઉઠે જોહ;
 ગોવિંદ સત્ય સંકલ્પએ, આકાશ વાણી તેહ.
 અપમાન અને નિંદા કરે, જશ ક્રોધ ન થાય;
 ગોવિંદ ખેદ પામે નહિ, એ સંત માહત્માય.
 સતસંગ સદા કરો, હૃદય શિતળ થાય;
 ગોવિંદ ભાવટ ભાગે ભવની, આવા ગમન મીટ જાય.

સત સંગ હરી ભજનથી, દરશન થાય દેહાર;
 ગોવિંદ કાંકાં મટી જશે, પલમાં ઉતરો પાર.
 મહા મંત્ર હરી નામનો, સાકારજ સિધ થાય;
 ગોવિંદ પ્રેમે જો જપે, દુઃખ દુઃખ્યા જાય.
 સાર તત્વને જાણનાર, દોડા દોડી મટી જાય;
 ગોવિંદ સંશય મટે, જ્ઞાની તે કહેવાય.
 રહે સદા આનંદમાં, ન માન અપમાન;
 ગોવિંદ મન વશ કરે, એ સંત મસ્તાન.
 વિરામે નહિ વાસના, વેશ ઉપરનો હોય;
 ગોવિંદ એ સંતથી, ખીતી ફરે મુક્તી સોય.
 આવાગમન ફેરા મટે, એ મળે જ્યાંથી જ્ઞાન;
 ગોવિંદ એવા સંતનું, સદા કરો સન્માન.
 કાષ્ટને આનંદ ધનમાં, કાષ્ટને વિષયમાં હોય;
 ગોવિંદ ખરો આનંદ હરી વિના, નહિ ખીજે કાષ્ટ.
 ઉપરનો વેશ ત્યાગનો, અંતર પુજન આશ;
 ગોવિંદ સ્તુતિ નિંદાથી, વિરલા રહે ઉદાશ.
 મન રૂપી આરથી, મંજન નિર્મળ હોય;
 ગોવિંદ દાવાનળ સંસારનો, જરા ન લાગે કાષ્ટ.
 પતિતને પાવન કરો, દિનઅંધુના નાથ;
 ગોવિંદ કૃપા સિંધુએ, ભક્તોનોએ સાથ.
 સાદુ ન વાળે વેરનું, સત્યા જળવાન હોય;
 ગોવિંદ વેર વિરોધન, વિરલા મસ્તાન કાચ.
 જીવન મસ્તાન તેહ છે, સૌ ઘટ જીવે એક;
 ગોવિંદ જીવન મુક્તને, સદા હોય એ ટેક.

માળા તિલક ભેખ છે, સાધુ વેશ કહેવાય;
 ગોવિંદ પુરા પ્રેમ વિના, દુનિયાં ગોથા ખાય.
 રાતે ભલે કોષ ભજે, ભલે દિને ભજે કોષ;
 ગોવિંદ અંદર સુર્યની વચમાં ખરે ભજવુ હોય.
 હું મારું જો મટે, મટે માન અપમાન;
 ગોવિંદ હરખ શોક મટે, સંત તેને જાણુ.
 મટે મનની કલ્પના, દુષ્કાઓ ન થાય;
 ગોવિંદ લાલ ખાદમાં સમ રહે, સંત એ કહેવાય.
 જ્યાં લગી પુરા પ્રેમથી, હરી ભજન ન થાય;
 ગોવિંદ ત્યાં લગી, દાવા દુષ્કા ન મટી જાય.

સાખીઓ.

સરવમાં હરી જોવા, એ છે પ્રભુ પુજન;
 ગોવિંદ પ્રાણી માત્રનું, ન દુભવવું મન.
 જગત હરી રૂપ છે. એ નિશ્ચે તુ જાણુ;
 ગોવિંદ રમતા રામથી, કરીલે ઓળખાણુ.
 પરધન નિંદા ત્યાગ્યે, શાંતી સંતોષ એ તપ;
 ગોવિંદ સત્ય આલવુ, હરી ભજનનો જપ.
 ભક્તિ શી પ્રેમ વિના, ઉપર ચોટીયો દોર;
 ગોવિંદ અંદર જુએ, સાવ અંધાર ધોર.
 આ માનવ અવતાર એ, મોક્ષનુ સાધન;
 ગોવિંદ આળસ કરે, પસ્તાવો એક દન.
 સંત સમાગમ જો કરે, ખુશ્તે હૃદય કખાટ;
 ગોવિંદ સત સંગથી, મળે પ્રેમ નગરની વાટ.

વસ્તરનો મેલ કાઢવા, સાથુ તણી જરૂર;
 ગોવિંદ મન મેલ મટે, બજન કરવું હિર.
 આત્મા મરે નહિ, દેહ આવે ને જાય;
 ગોવિંદ ચેતન અમર છે, કાળ દેહને ખાય.
 પ્રમ વિષય ચર્ચા કરે, પ્રમની જાણ થાય;
 ગોવિંદ પ્રમ જાણવો, બાકી નામ કહેવાય.
 અજ્ઞાન અવિદ્યા બ્રાન્તીએ, જીવ દશાએ જાણ્યું;
 ગોવિંદ સંશય મટે, શિવદશા પરમાણ્ય.
 રામ બજન વિના, દુઃખીએ આ સંસાર;
 ગોવિંદ વિલંબ કિજીએ, ન કોઈ આધાર.
 રાજ રાણા ધન પતિ, ખરો સુખી ન કોઈ;
 ગોવિંદ સુખી સંસારમાં, બક્તી કરનાર હોય.
 સેવો સતગુરુ દેવને, જ્ઞાન દશાએ થાય;
 ગોવિંદ સતસંગથી, ભવના સંતાપ જાય.

સાખી.

શોક ચિંતાને ભય તજી, એથી રહેવું રહિત;
 ગોવિંદ મોહદ વેશ તજી, સૌતું ચાહવું હિત.
 શોક ચિંતાને ભય એ, ખીજને નવ થાય;
 ગોવિંદ એવું ચાલવું, સંત એ કહેવાય.
 મોહદ્રેષ ભય ચિંતાએ, સાધુમાં ન હોય;
 ગોવિંદ એ દોષો તજે, કમિ વાત ન કોઈ.
 જ્યાં લગી શુદ્ધ વૈરાગ થઈ, મન મેલ ન જાય;
 ગોવિંદ મન નિર્મળ વિના, યોગ સિદ્ધ ન થાય.

સ્વર્ગ અમલોક ભોગની, ન કરે કાંઈ આશ;
 ગોવિંદ કાંઈ ઇચ્છે નહિ, સાચો એ સન્યાસ.
 અંતર બળતો અગ્ની, જો ઓલવવો હોય;
 ગોવિંદ સતસંગ કરો, ખીજો ઉપાય ન કોય.
 કામદ રાખ ખાઈ નહિ, ગર્હવ સાકર ન ખાય;
 ગોવિંદ અધિકાર વિના, ઉપદેશ એળે જાય.
 તૃષ્ણા વાસના મટે, ભવ ફેરા મટી જાય;
 ગોવિંદ આશા ઇચ્છા મટે, ફરી જન્મ ન થાય.
 ઇચ્છા આરકતી નહિ, વિરકત વિષયથી થાય;
 ગોવિંદ સંકલ્પો મટે, ફેશ ફરાવા ન થાય.
 ગંગાજીને પુછીયું, તિરથવાસી એ એમ;
 પાતક ભેગાં થાય છે, તેવું થાય છે કેમ.
 મારામાં નાહનારનાં, જે પાપો ભેગાં થાય;
 અમલેતા સંત ચરણથી, એ પાપો ધોવાય.
 તિરથ હેતુ તેહ છે, સતસંગ લાભ થાય;
 ગોવિંદ તત્ત્વ વેતાના દર્શને, પાતકો સૌ જાય.
 કાલ કરવું મુકી દે, હાલ ઘડી કાંઈ કર;
 ગોવિંદ આજ કાલમાં, ચેતવે વો સખ.

ભજન.

મળતો જાને મુને મળતા જાને, મારી દેહીના દલાલી હંસા;
 મળતા જાને—એ રાગ.

નાવે આરોરે નાવે આરો, હરીના ભજન વિના નાવે આરોરે;
 છેલ્લી ઘડીની અંત વેળાએ, કુટુંબ કપીસો ન થાય તારોરે.

અચ્છેર અત્રના ગરાગ તેમાં, શુરે ભરે માથે ભારોરે;
 આવી પડશે માથે સૌરે, ન કરે કોઇ શિઆરોરે.
 હજી સમજો વખત છેરે, પછી ન પામો પારોરે;
 અહિંનું સર્વે અહિં રેશેરે, છેવટ જીગ લાગે ખારોરે.
 મનસુઆ સૌ રહી જાયરે, હજી મન કાંઈ વિચારોરે;
 કહે ગોવિંદ વિકટ વેળાએ, હરી વિના ન કોઇ તારોરે.

ભજન-રાગ ઉપરનો.

ન કોઇ તારેરે, ન કોઈ તાર, અંત વેળાએ ન કોઇ તારેરે;
 એક દિન ખાલી હાથે જવુંરે, શું કરે માર મારે.
 ચેતન મન તું ચેતી ચાલજે, છેવટ નહિ કાંઈ ખારેરે;
 દોડા દોડી બહુ કરીરે, શીરે જીવાય સારે.
 પાંખી મેળો વેરાઈ જશેરે, પછી લાગે અકારેરે;
 મનની મનમાં રહી જશેરે, એક દિન થાય અંધારે.
 આરે સંસાર સુખનું બેલી, અંતે ન કોઈ તારેરે;
 કહે ગોવિંદ ચેતજેરે, અંતે લાગે જમ લારેરે;
 ન કોઇ તારેરે, ન કોઈ તાર, અંત વેળાએ ન કોઈ તારેરે.

ભજન.

હવે રામ ભજો એક દિન માટી થવું;
 ઝાઝુ રહેવું નથી, એક દિન ઉઠી જવું, હવે રામ ભજો.

સાખી.

આજકાલ કરતાં થકી, વખત વિતી જાય;
 ગોવિંદ અંત કાળે, કોઈ તાર ન થાય.
 અંતે એકલા જવું, હવે રામ ભજો એક દિન માટી થવું.

સાખી.

ઘડી બંસે ન રહે ઓચિંતુ સૌ જામ,
ગોવિંદ કદિ કોઇના કોડ પુરા ન થાય;
ન કાંઇ સાથે લઇ તો જવુ, હવે રામ બળે એક દિન માટી થવુ.

સાખી.

ઘડી પળમાં જવું પડે, ન લાગે કાંઇવાર,
ગોવિંદ ઓરતો રહી જશે, ખાલી થાય ખુવાર;
અંતે ખાલી હાથે જવુ, હવે રામ બળે એક દિન માટી થવુ.

સાખી.

સાચો સખો જીવનો, નહિ હરી વિના કોઇ,
ગોવિંદ સમાં સંસારનાં, મેળો છે દિન દોઇ,
ઝાઝા ભારો લઇતો જવુ, હવે રામ બળે એક દિન માટી થવુ.

સાખી.

સ્વાર્થનું સૌ સગુ, નથી કોઇનું કોઇ,
ગોવિંદ સમાં સંસારનાં રહે દશ દન સેઇ;
હવે ખરાબ ન તો થવુ, હવે રામ બળે એક દિન માટી થવુ.

ભજન-રાગ ઉપરનો.

થોડા દિન મેમાન, અંતે એકલા જવુ;

કોઈ તાર નહિ ખાલી ખરાબ થાવુ.

થોડા દિન મેમાન.

સાખી.

એક દિન ધુળધાણી, કર હરી ભજન,

ગોવિંદ પંખી મેળો, વેસઇ જશે એક દન;

મળે નહિ ટાણુ આવુ. થોડા દિન મેમાન, અંતે એકલા જવુ.

સાખી.

ભવોભવ ખરાબ થયો, હજી મનથી જાગ,
 ગોવિંદ અવસર જામ છે, ખરો મલ્યો છે લાગ;
 છવટ સર્વે મુકી જાવુ. થોડા દિન મેમાન, અંતે એકલા જાવુ.

સાખી.

શ્વાસ ત્યાં સુધી સગુ, પછી મગુ નહિ કોઇ,
 ગોવિંદ દેહ છુટે, એકલા જાવુ પડે રોઇ;
 જ્ઞાન ગંગાએ હવે તો નહાવુ. થોડા દિન મેમાન, અંતે એકલા જાવુ.

સાખી.

આજકાલ શું વામદો, પ્રભુ બહુ લે હાલ,
 ગોવિંદ પસ્તાવો થશે, જાવુ આજ કે કાલ;
 પળમાં હતા નતા થાવુ. થોડા દિન મેમાન, અંતે એકલા જાવુ.

સાખી.

આયુષ્ય ચાલ્યુ જાય છે, જાય વરસ ને માસ,
 ગોવિંદ કાલનું હાલ કરો, પળનો ન વિશ્વાસ;
 હવે હૈતે ભજન જાવુ. થોડા દિન મેમાન, અંતે એકલા જાવુ.
 કોઇ તાર નહિ, ખાલી ખરાબ થાવુ, અંતે એકલા જાવુ.

ભજન-રાગ ઉપરનો.

માતા ભારે મરી, કરો વિચાર જરી;
 અવસર નાવે ફરી, હવે ભજો ને હરી.

સાખી.

જાત્રી લક્ષ્મી મળે શું થયુ, જો રામરંગ ન લાગે,
 ગોવિંદ લક્ષ્મીથી કાંઈ, જમનો ભય ન ભાગે;
 આગળ ભારે ધાંટી ખરી. માતા ભારે મરી, કરો વિચાર કરી.

સાખી.

રળુ રળુ સૌ કરે, સૌ પૈસાથી ઘાતા,
ગોવિંદ ભજન ન કર્યું, તો નથી કાંઈક માતા;
ધમ્મ વિના જતુ તો મરી. માતા ભારે મરી, કરો વિચાર જરી.

સાખી.

ધન કુટુંબ સગુ નહિ, સગુ નહિ પુત્ર કે નારી,
ગોવિંદ છેલ્લી ધડીના રામ સગા, તેને જીવ બલહારી;
હરી ભજ્યા નહિ દેહ તો ધરી, માતા ભારે મરી, કરો વિચાર જરી.

સાખી,

હવે હરી ભજન કરતાં, ઝાઝી ન કરો વાર,
ગોવિંદ કોઈ તાર નહિ, જુઠો કુટુંબ પરિવાર;
આ ભવફેરો જીવને તરી, માતા ભારે મરી, કરો વિચાર જરી.

સાખી.

આ કર્યું આ કરવું છે, એ વિચાર ન કાંઈ,
ગોવિંદ સર્વે વિચારો, રહી જાય મનમાંય;
હજી બાજી હાથમાં ખરી. માતા ભારે મરી, કરો વિચાર જરી.

સાખી.

કાળ બાજ શિરપર ભમે જોઈ રહ્યો છે વાટ,
ગોવિંદ એક દિન તાહર, ખાલી પડી જાય હાટ;
હવે હોતે ભજો હરી, માતા ભારે મરી, કરો વિચાર જરી.
અવસર નાવે ફરી, હવે ભજો ને હરી.

ગરખી.

સખી ચૈાદ લોકનું મુળ એ, અજ પારણુ કારરે;
મહાલક્ષ્મી વાત એ, તેનો નહિ ઉચ્ચારરે. સખી.

સખી પરાપાર પીયુરમે, બોલે બાવન બહારરે;
દાદશ આંગળ ઉપરે, વાણી પાર વિચારરે. સખી.

સખી પગ વિનાનો પંથ એ, સતગુરુ કેરી શાનરે;
પુરા ગુરૂથી પામીએ, રણુકાર નિશાનરે. સખી.

સખી નામ રૂપથી ન્યારો છે, ગોવિંદના એ સ્વામીરે;
તે કહેવા સરીખા નહિ, અલખ અનામીરે. સખી.

ગરબી.

સખી સાંભળ હવે પ્રેમથી, આત્મ લક્ષની વાણીરે;
સકળ દેહો હરી તણા, એ નિશ્ચે લો જાણીરે. સખી.

સખી સરવે ઘટ પીયુરમે, એવું મનથી જાણોરે;
આ શત્રુ મિત્ર તો કોઇ નહિ, બ્રાંતી કાંઇ ન આણોરે. સખી.

સખી હંચ નીચતો કોઇ નહિ, સવે હરી પ્રમાણોરે;
સુખ:દુખ કેરી બ્રાંતીયો, ઘટ કદિ ન આણોરે. સખી.

સખી જુઠવાણી જીલથી, ન કદિ બોલાયરે;
દુઃખ કરોધ મારીને, નિર્ભય રહો સદાયરે. સખી.

સખી સર્વે સ્વાદો છોડીને, સંકલ્પ રહિત થાવરે;
કહે ગોવિંદ ઇચ્છાઓ છોડીને, પરમપદમાં ધાવરે. સખી.

ગરબી.

સખી કુડાં પ્રપંચ જળનાં, તરીલાં ન તાણુરે;
ધણાં તરીલાં તાણીને, ફર્યો ચારે ખાણુરે. સખી.

સખી ખાઇ સૌ કુટુંબનાં, દુઃખ ભોગવે દેહરે;
શીરે જીવાય ઉપર કરે, કરો હરીથી નેહરે. સખી.

સખી આબો કોઇ જાણે નહિ, સંભારે ન કોઇરે;
કુટુંબને પરીવારનો, મેલો છે દિન દોઢરે. સખી.
સખી કુતો મરે ગામનો, તેને ન જાણે કોઇરે;
છેવટ હરી બજા વિના, એવી હાલત હોયરે. સખી.
સખી બે દિન ગામ જવું પડે, ઘર ન છોડાયરે;
કહે ગોવિંદ છેવટ સૌ છોડશે, બારે સંકટ થાયરે. સખી.

ગરબી.

સખી સાચો સગો જીવનો, હરી વિના ન કોઇરે;
સગાં સૌ સંસારનાં, અંતે રશે રોઢરે. સખી.
સખી એક દિન ઉઠી જવું છે, સાથે નાવે કોઇરે;
છેવટ સગાં જીવને, રહે દશ દન રોઢરે. સખી.
સખી સ્વાર્થનું સર્વ છે, ઉપર ચોટીયું હેતરે;
છેવટ કોઇનું કોઇ નહિ, છેવટ થવું કળેતરે. સખી.
સખી જાજા દિન રહેવું નથી, કરો કાંઇ વિચારરે;
થોડા દિનનું જીવવું, સફળ કરો અવતારરે. સખી.
સખી આરે કાયા કારમી, તેનો શો વિશ્વાસરે;
કહે ગોવિંદ હરી બજા લે, થાય જંગલ વાસરે. સખી.

સમાપ્ત.

“પરમ પુજ્ય ભક્ત રામજી મહારાજનાં વચનામૃત.”

૧. જગતના તમામ વેપાર ધંધા કરી ચુક્યો પરંતુ તેમાંના એકે ધંધા વેપારથી મારા હૃદયમાં શાન્તી સંતોષ થયો નથી પરંતુ રામ નામનો વેપાર કરવાથી પુર્ણ શાન્તી સંતોષને પામ્યો છું માટે હરીજનો તેમ કરવાની જરૂર છે.
૨. દેહ ભલે જગતમાં સહે પણ મન તો અખંડ હરીમાં રહેવું જોઈએ.
૩. હરિ શિવાય બીજી કંઈ વસ્તુમાં મન ન રાખવું તેજ ખરું ભજન સ્મરણ છે.
૪. સત્ય, શાન્તી અને પ્રેમ આ દેવીગુણો ગૃહણ કરવા.
૫. લાભ નુકશાનમાં મનને હરખ ન થવો જોઈએ.
૬. પ્રભુની કૃપાપાત્ર સંત સાધુઓનો સંગ કરવો.
૭. મુસાફરી પુરી થયા પહેલાં જગતમાંથી મન ઉઠાવી લઈ હરીમાં પડોવો. ૐ હરી. શાન્તી! શાન્તી!! શાન્તી!!!

લી૦

સંત ગોવિંદરામ, પાટણવાળા.

